

Archeologienota

Geetbets, Galgestraat-Melsterbeek

Deel 1: Verslag van Resultaten

Titel
Archeologienota Geetbets, Galgestraat-Melsterbeek. Deel 1: Verslag van Resultaten

Auteur
Caroline Dockx

Erkende archeoloog
BAAC Vlaanderen bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00020

BAAC-Projectnummer
2024-0575

Plaats en datum
Evergem, 9 juli 2024

Reeks en nummer
BAAC Vlaanderen Rapport 2849
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot
KBR

© BAAC Vlaanderen bvba. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

Inhoud

1	Beschrijvend gedeelte	1
1.1	<i>Administratieve gegevens</i>	<i>1</i>
1.2	<i>Juridisch kader en onderzoektraject</i>	<i>5</i>
1.3	<i>Aanleiding</i>	<i>5</i>
1.4	<i>Huidige situatie en geplande werken</i>	<i>6</i>
1.4.1	<i>Huidige situatie</i>	<i>6</i>
1.4.2	<i>Geplande werken en bodemingrepen</i>	<i>8</i>
1.5	<i>Randvoorwaarden</i>	<i>11</i>
2	Bureauonderzoek	12
2.1	<i>Werkwijze en strategie</i>	<i>12</i>
2.1.1	<i>Onderzoeksdoelstelling.....</i>	<i>12</i>
2.1.2	<i>Onderzoeksvragen</i>	<i>12</i>
2.1.3	<i>Methoden en technieken</i>	<i>12</i>
2.2	<i>Assessment</i>	<i>14</i>
2.2.1	<i>Landschappelijk kader.....</i>	<i>14</i>
2.2.2	<i>Historisch kader.....</i>	<i>22</i>
2.2.3	<i>Cartografische bronnen</i>	<i>24</i>
2.2.4	<i>Orthofotografische bronnen</i>	<i>27</i>
2.2.5	<i>Archeologisch kader</i>	<i>29</i>
2.3	<i>Synthese onderzoeksresultaten</i>	<i>34</i>
2.3.1	<i>Datering en interpretatie onderzoeksterrein</i>	<i>34</i>
2.3.2	<i>Archeologische verwachting</i>	<i>34</i>
2.3.3	<i>Syntheseplan</i>	<i>35</i>
2.4	<i>Besluit</i>	<i>37</i>
2.4.1	<i>Potentieel op kennisvermeerdering.....</i>	<i>37</i>
2.4.2	<i>Afweging noodzaak verder vooronderzoek.....</i>	<i>38</i>
2.4.3	<i>Keuze onderzoeksmethode</i>	<i>38</i>
2.4.4	<i>Afbakening onderzoeksterrein.....</i>	<i>40</i>
3	Samenvatting	41
4	Lijsten	42
4.1	<i>Figurenlijst</i>	<i>42</i>
4.2	<i>Plannenlijst</i>	<i>42</i>
4.3	<i>Tabellenlijst.....</i>	<i>42</i>
5	Bibliografie.....	44
6	Bijlagen.....	45
6.1	<i>Inplantingsplannen en (type)dwarsprofielen van de geplande werken</i>	<i>45</i>

1 Beschrijvend gedeelte

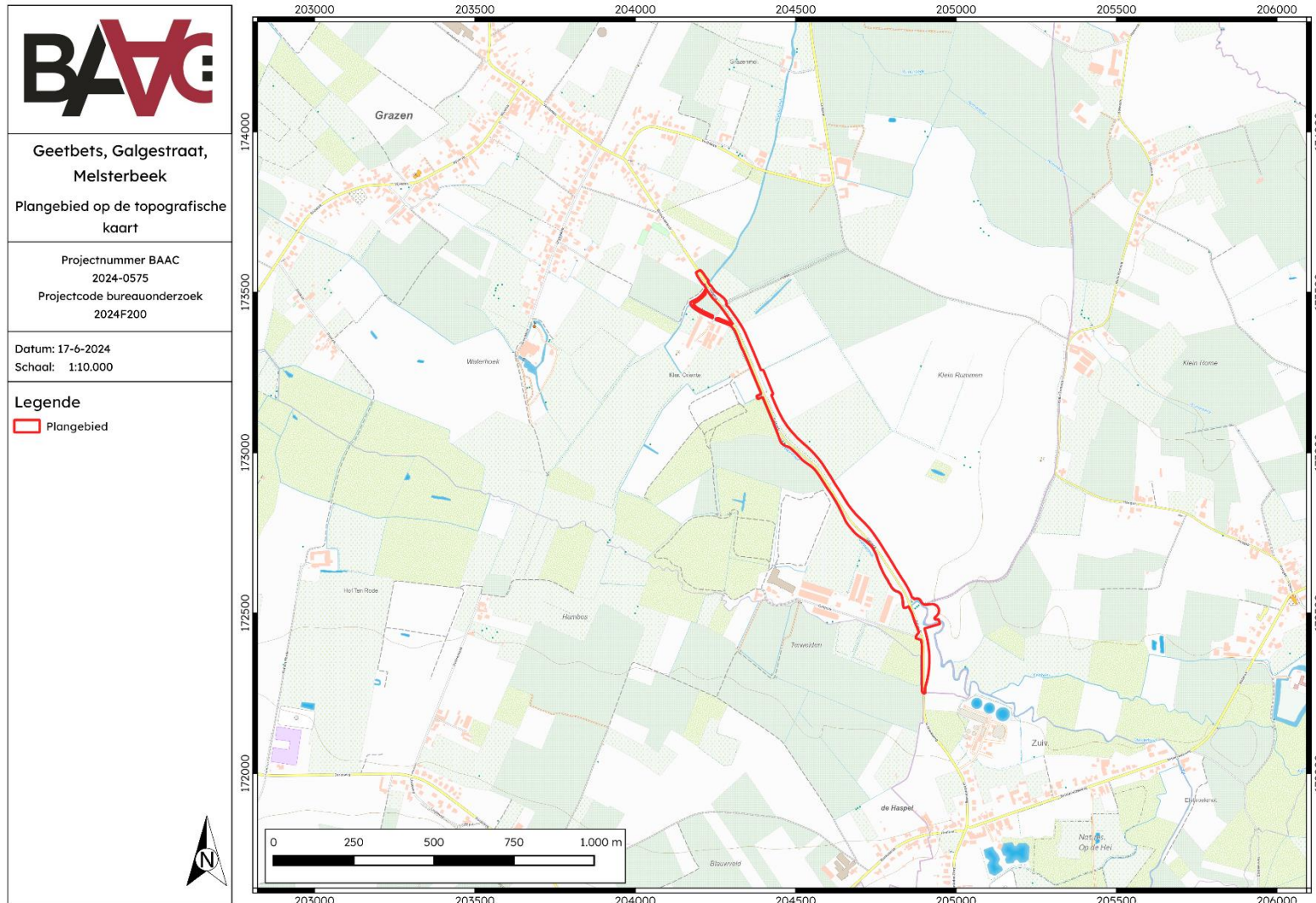
1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Geetbets, Galgestraat-Melsterbeek		
Ligging	Galgestraat, gemeente Geetbets, provincie Vlaams-Brabant		
Kadaster	Gemeente Geetbets, Afdeling 3, Sectie A, Percelen 375c2, 376l, 376k, 376m en openbaar domein. Gemeente Geetbets, Afdeling 2, Sectie E, Percelen 39b, 39c, 40m, 128e, 127c, 126e, 126f, 125, 124a, 33e, 26c, 123a, 122a, 118e, 117f, 117c, 117e, 116c, 22b3, 22g, 1, 158b en openbaar domein. Gemeente Geetbets, Afdeling 2, Sectie B, Percelen 236f.		
Coördinaten	Noordwest:	x: 204171,551	y: 173569,020
	Noordoost:	x: 204949,886	y: 173569,020
	Zuidwest:	x: 204171,551	y: 172249,164
	Zuidoost:	x: 204949,886	y: 172249,1640
Oppervlakte plangebied	Ca. 50.180 m ²		
Oppervlakte geplande ingrepen	Ca. 50.180 m ²		
Kartering gewestplan	0910 - agrarisch gebied met ecologisch belang		
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2024-0575		
Bureauonderzoek	Projectcode	2024F200	
	Erkende archeoloog	BAAC Vlaanderen bvba (Erkenningsnummer: OE/ERK/Archeoloog/2015/00020)	
	Betrokken actoren	Caroline Dockx (archeoloog)	
	Betrokken derden	Niet van toepassing	

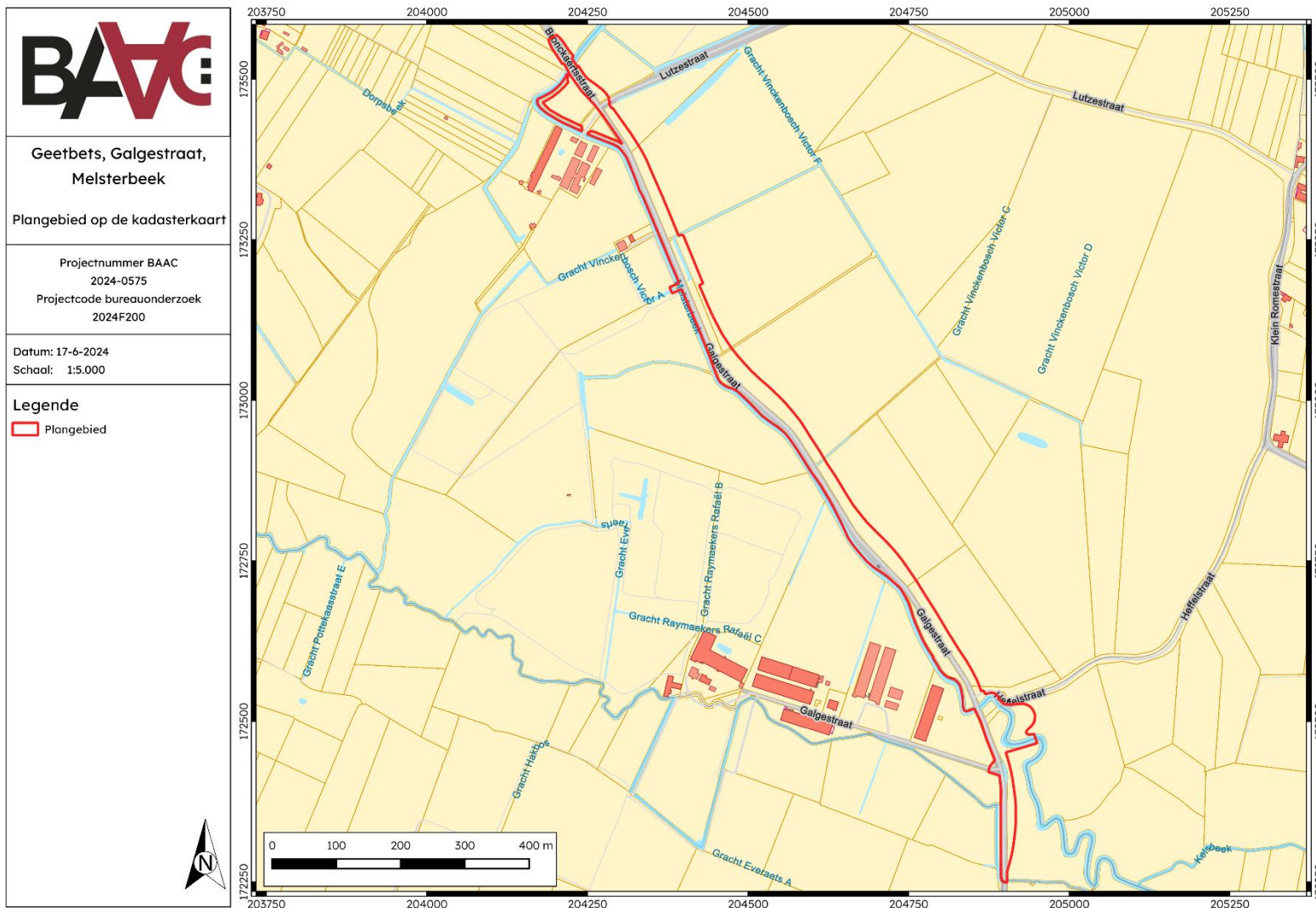
Alle in dit document gebruikte plannen zijn afkomstig uit de catalogus van Geopunt Vlaanderen¹ of het portaal Databank Ondergrond Vlaanderen², tenzij anders vermeld.

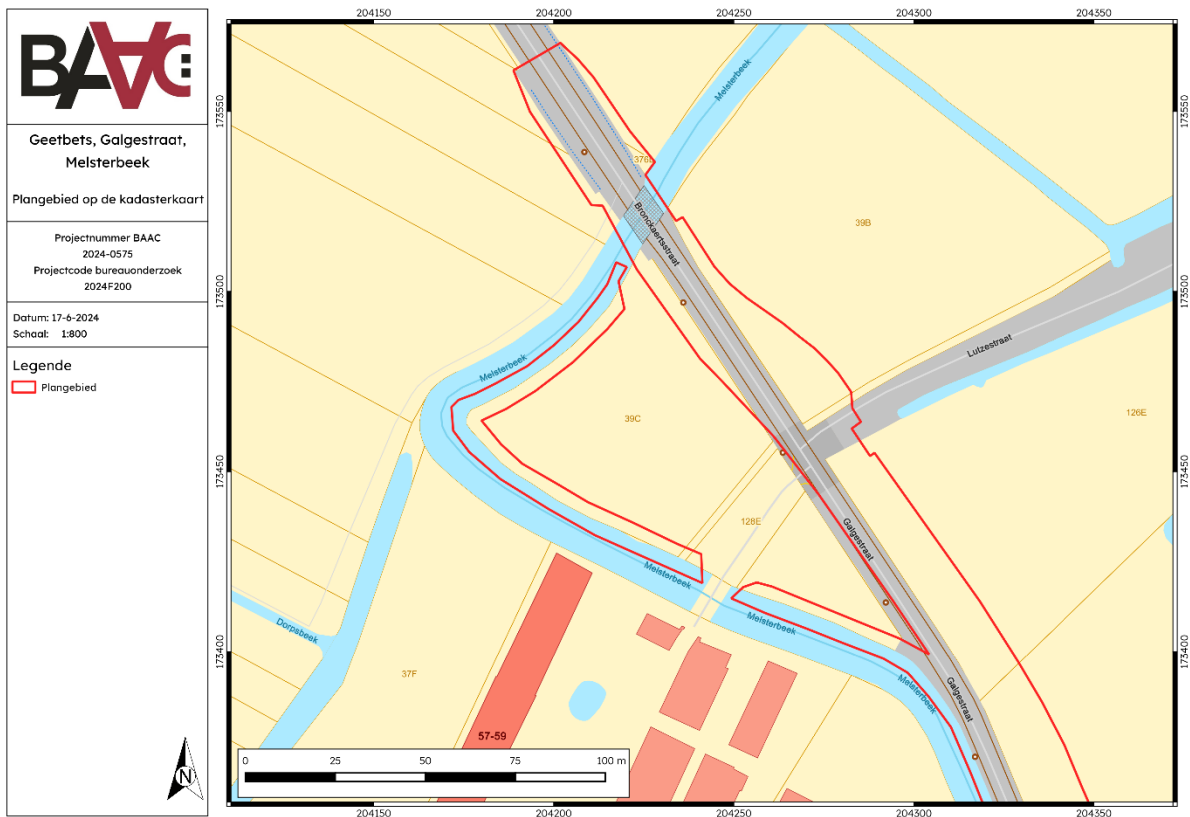
¹ GEOPUNT VLAANDEREN 2024 - administratief, historisch, orthofotografisch

² DATABANK ONDERGROND VLAANDEREN 2024 - geografisch

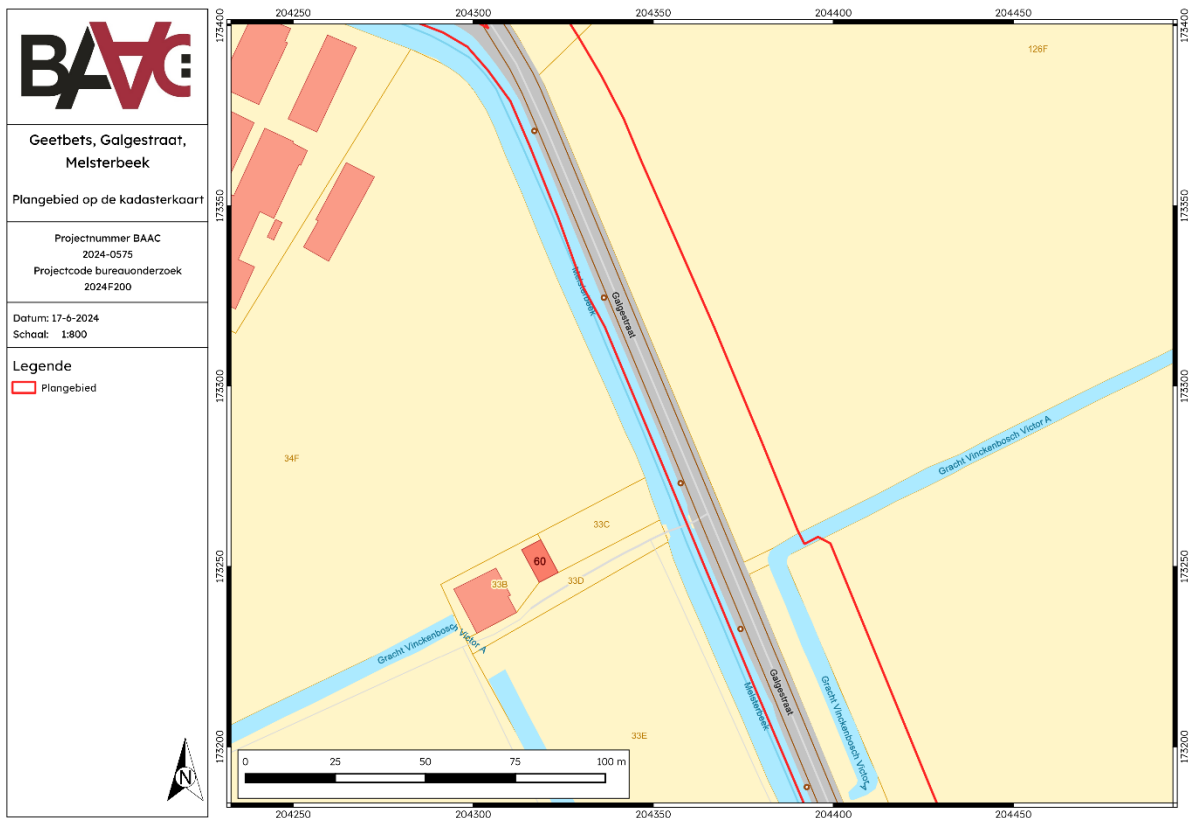

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (digitaal; 1:10.000; 17-06-2024)

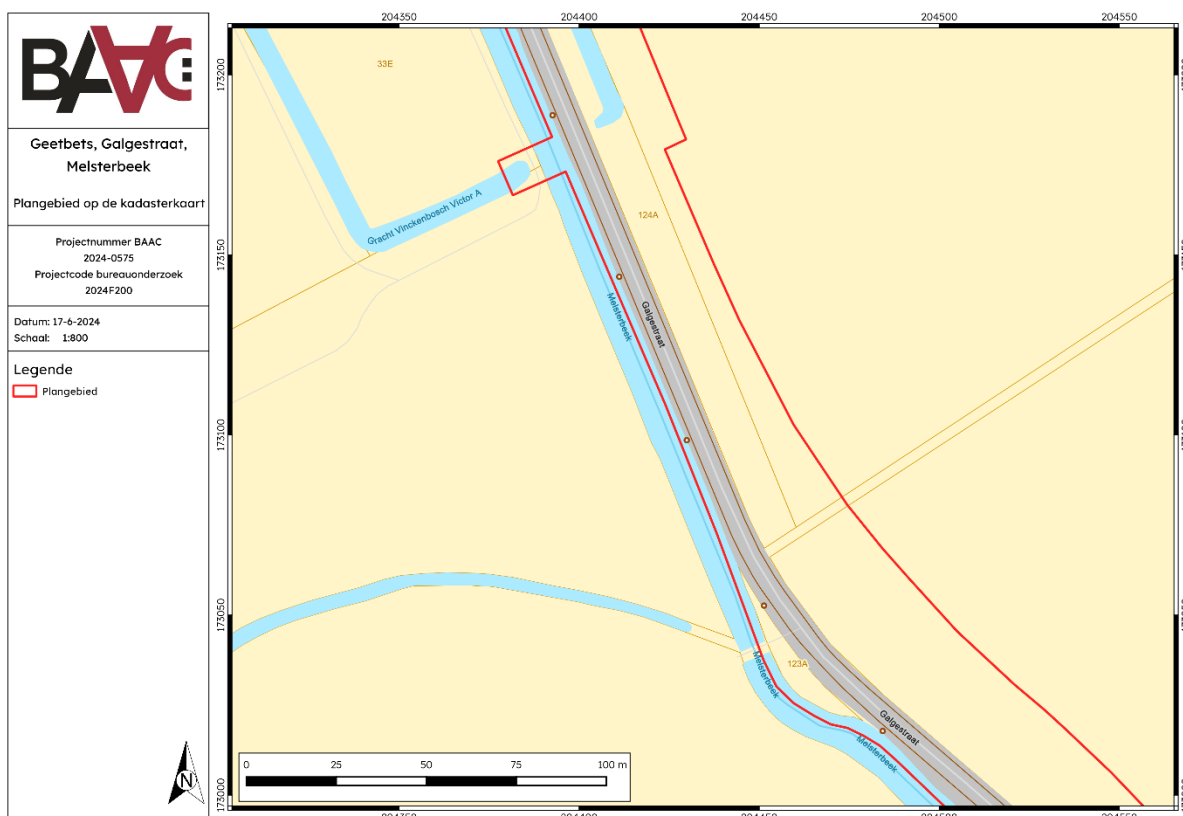

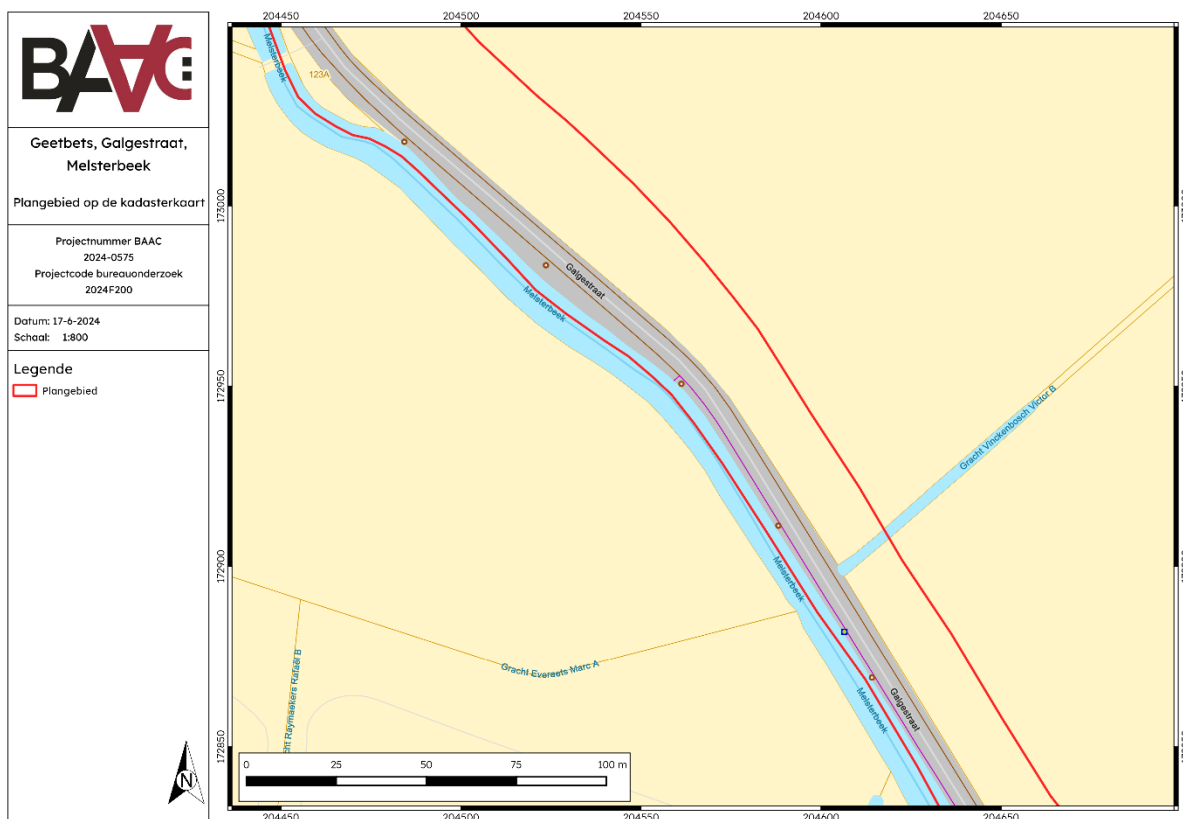
Figuur 1: Plangebied op kadastrakaart (GRB) (digitaal; 1:250; 17-06-2024)

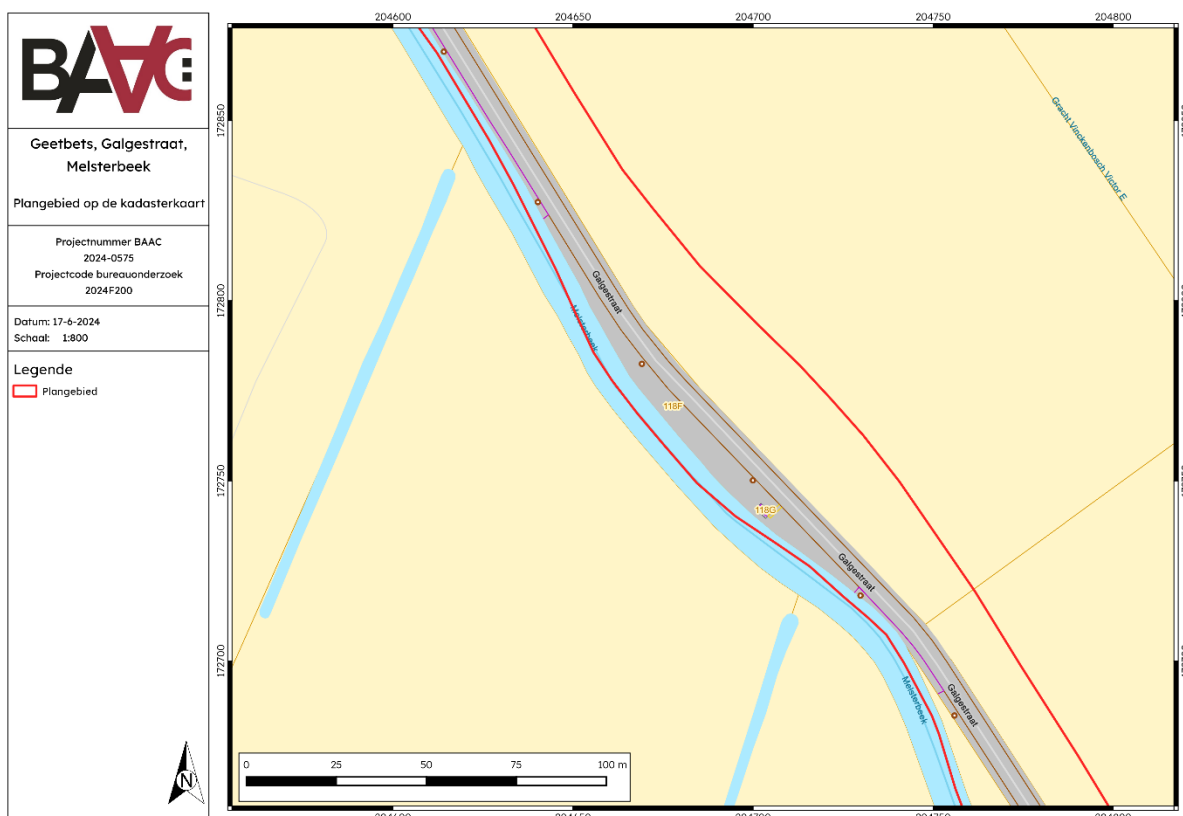
Figuur 2: Plangebied op kadastrakaart (GRB) (digitaal; 1:250; 17-06-2024)

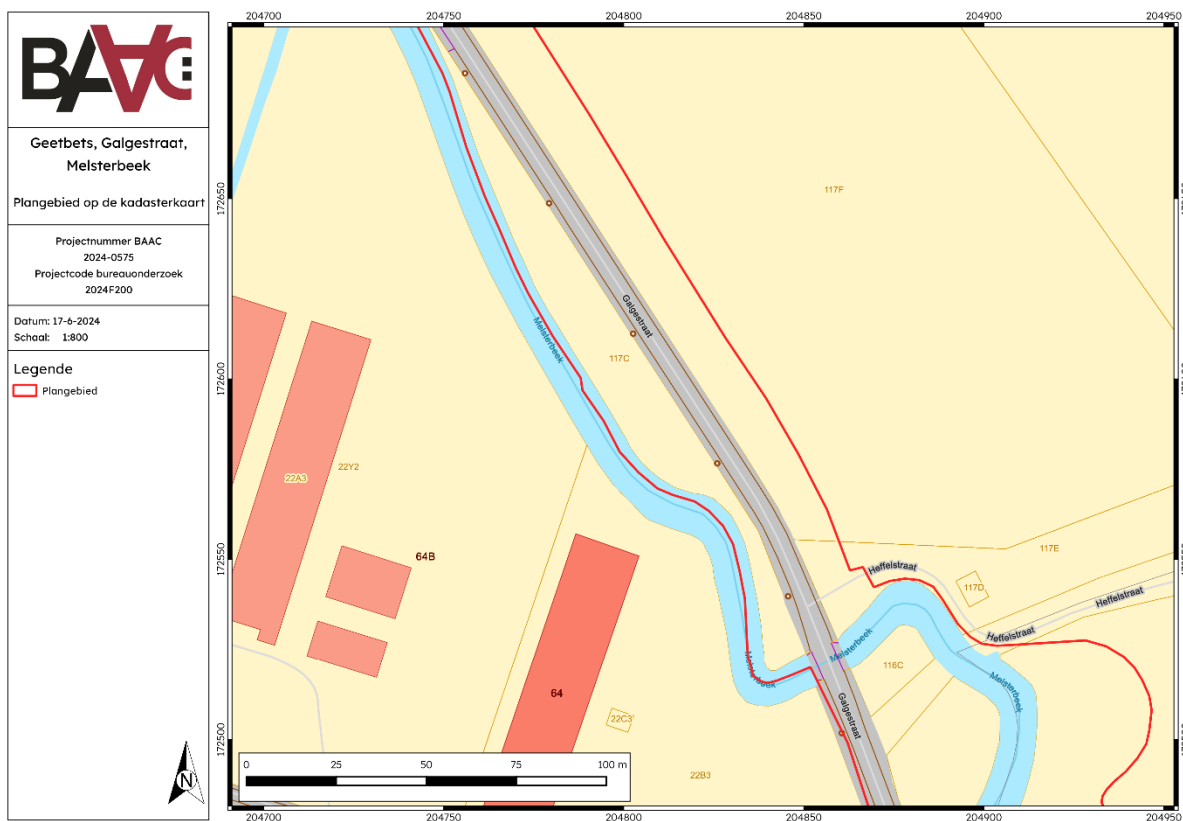
Figuur 3: Plangebied op kadastrakaart (GRB) (digitaal; 1:250; 17-06-2024)

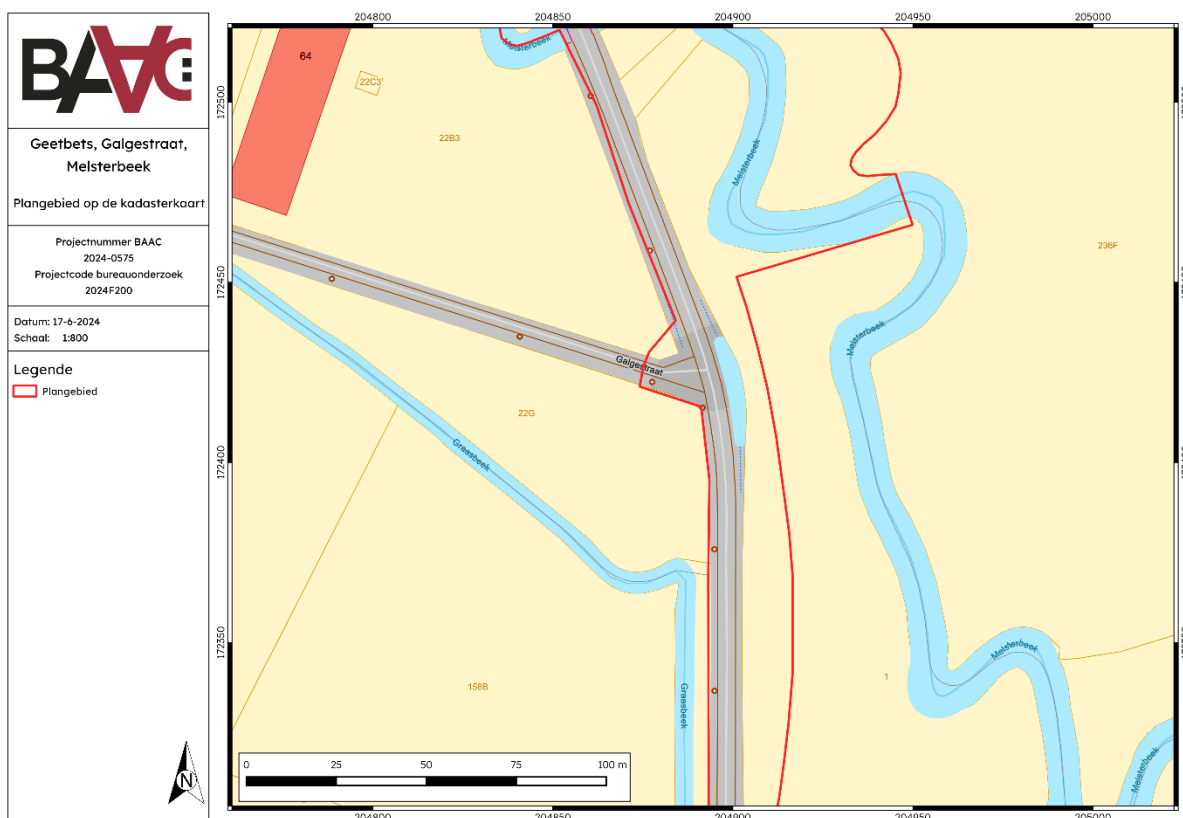
Figuur 4: Plangebied op kadastrakaart (GRB) (digitaal; 1:250; 17-06-2024)

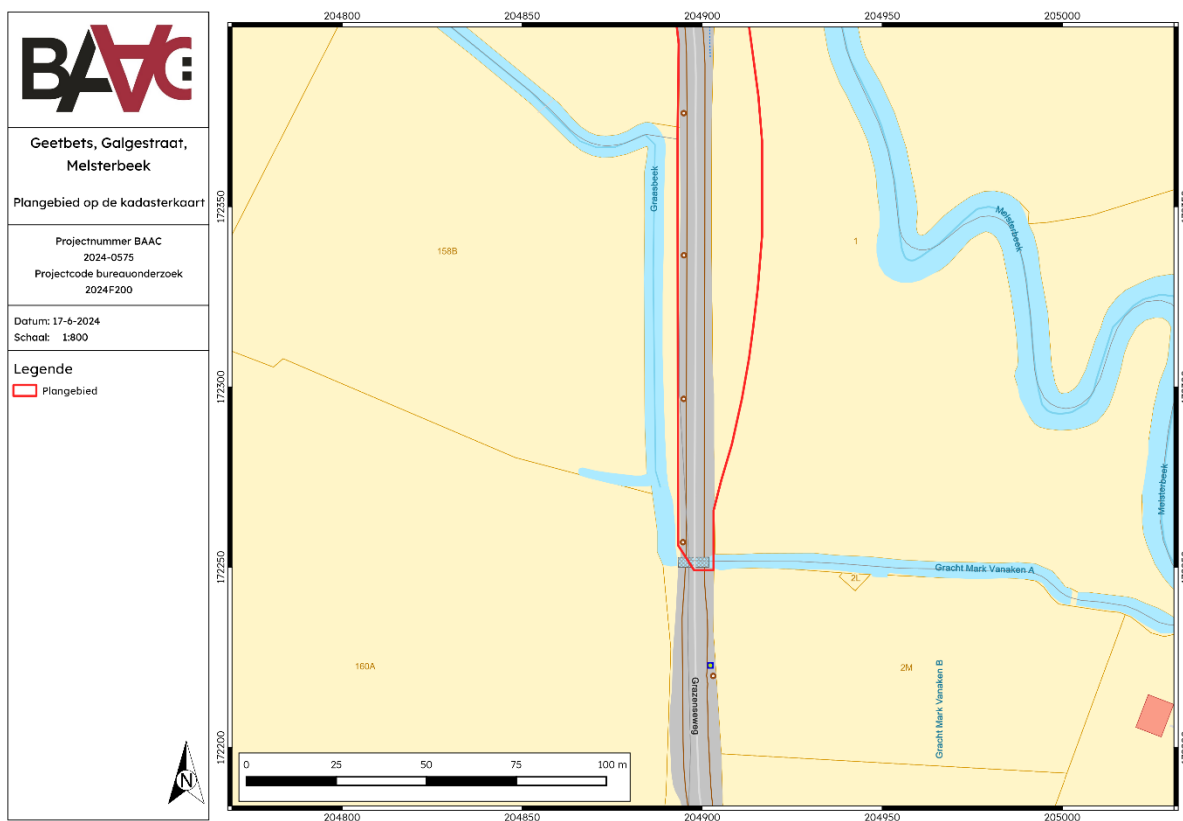
Figuur 5: Plangebied op kadastrakaart (GRB) (digitaal; 1:250; 17-06-2024)

Figuur 6: Plangebied op kadastrakaart (GRB) (digitaal; 1:250; 17-06-2024)

Figuur 7: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 17-06-2024)

Figuur 8: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 17-06-2024)

1.2 Juridisch kader en onderzoektraject

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, het formuleren van maatregelen voor vervolgonderzoek waarbij het erfgoed *ex situ* wordt behouden.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het plangebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, kan het aangewezen zijn de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren te onderzoeken middels een landschappelijk bodemonderzoek, een veldkartering en/of een geofysisch onderzoek. Deze onderzoeken maken alle deel uit van het **vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**. Indien op basis van de resultaten van alle nodige facetten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem niet voldoende informatie verzameld kan worden om een onderbouwde uitspraak te doen aangaande de beslissing tot behoud *in situ*, vrijgave of opgraving van het terrein, moet in een volgende fase een vooronderzoek met ingreep in de bodem worden uitgevoerd.

Het doel van het eventueel **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. De hiervoor aangewezen methoden zijn archeologische boringen, proefputten en/of proefsleuven. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen) in de vorm van een opgraving. Het vooronderzoek is uitgevoerd conform de Code van Goede Praktijk 4.0.

1.3 Aanleiding

Naar aanleiding van een aanvraag bij een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Op het terrein zal door de initiatiefnemer de verbreding van een bestaande beek en de aanleg van een nieuwe rijbaan gerealiseerd worden. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen die qua omvang een directe bedreiging kunnen betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

De totale oppervlakte van het plangebied *Geetbets, Galgestraat* bedraagt ca. 50.180 m², de geplande bodemingrepen hebben een oppervlakte van ca. 50.180 m². Het plangebied valt buiten een beschermde archeologische site, ligt niet in een archeologisch vastgestelde zone en komt niet voor op de kaart met gebieden waarin geen archeologische waarden (meer) te verwachten zijn (GGA, gebieden geen archeologie).³ Daarnaast werden voor het plangebied en de directe omgeving geen waarden voor ‘beschermd onroerend erfgoed’ opgenomen in het Geoportaal.

Aangezien het plangebied in agrarisch gebied ligt, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen, waarop de vergunning betrekking heeft 3.000 m² of meer bedraagt en de totale oppervlakte van de bodemingreep 1.000 m² of meer bedraagt, is volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. Deze archeologienota, waarvan akte genomen door het agentschap Onroerend Erfgoed, wordt bij de omgevingsvergunningsaanvraag gevoegd.

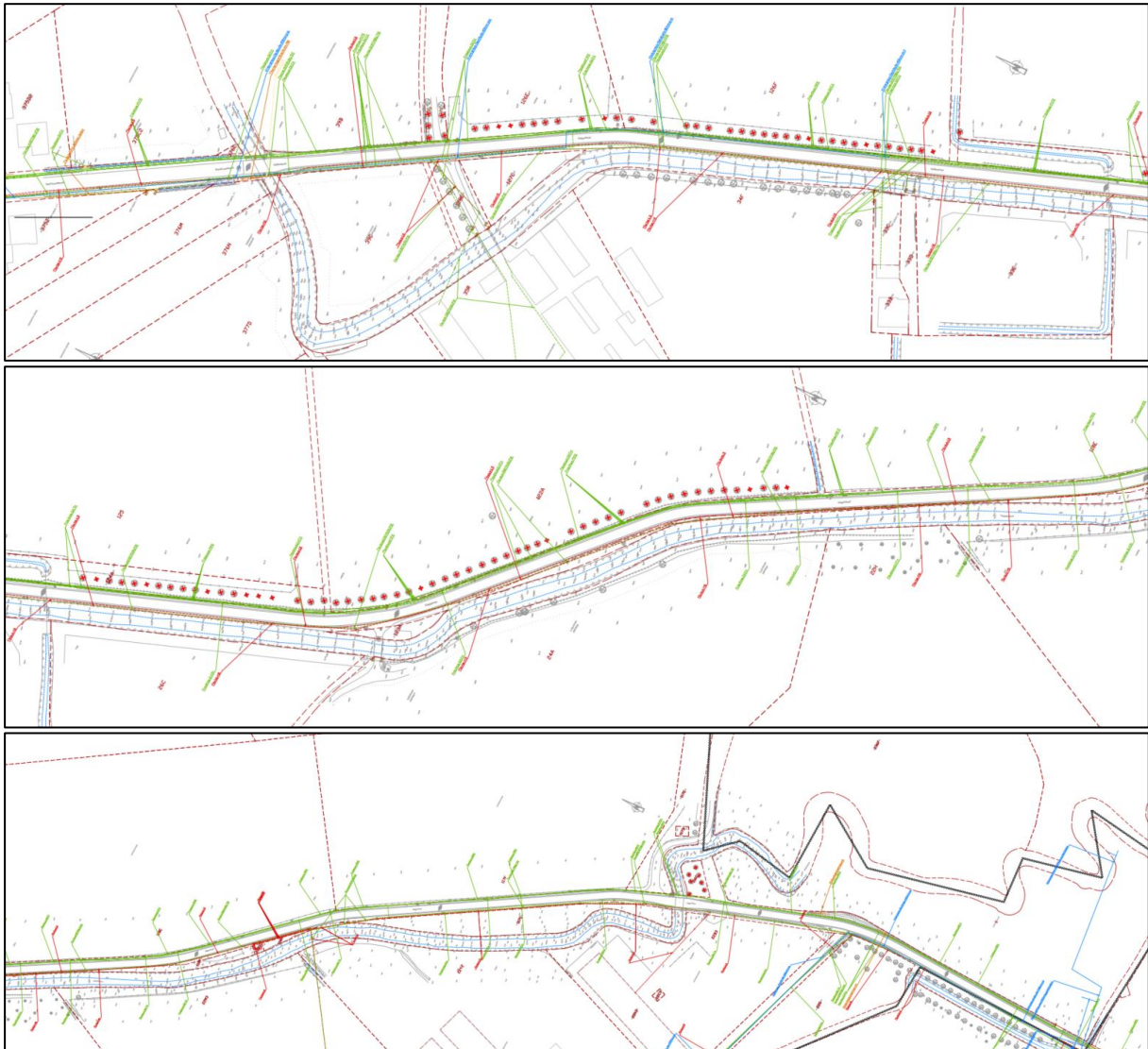
1.4 Huidige situatie en geplande werken

1.4.1 Huidige situatie

Het plangebied omvat een bestaande verharde rijbaan, namelijk de Galgestraat met omringende groene bermen en nabijgelegen beek (Melsterbeek) met een totale oppervlakte van ca. 50.180 m². In de bermen naast de rijbaan bevinden zich allerlei nutsleidingen en kabels zoals waterleiding, gas en telecomkabels. De Melsterbeek stroomt parallel naast de rijbaan (Figuur 9).

De aanleg van de huidige nutsleidingen en rijbaan zullen het bodemarchief allicht reeds verstoord hebben. Het is echter onduidelijk wat de graad hiervan is.

³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024a

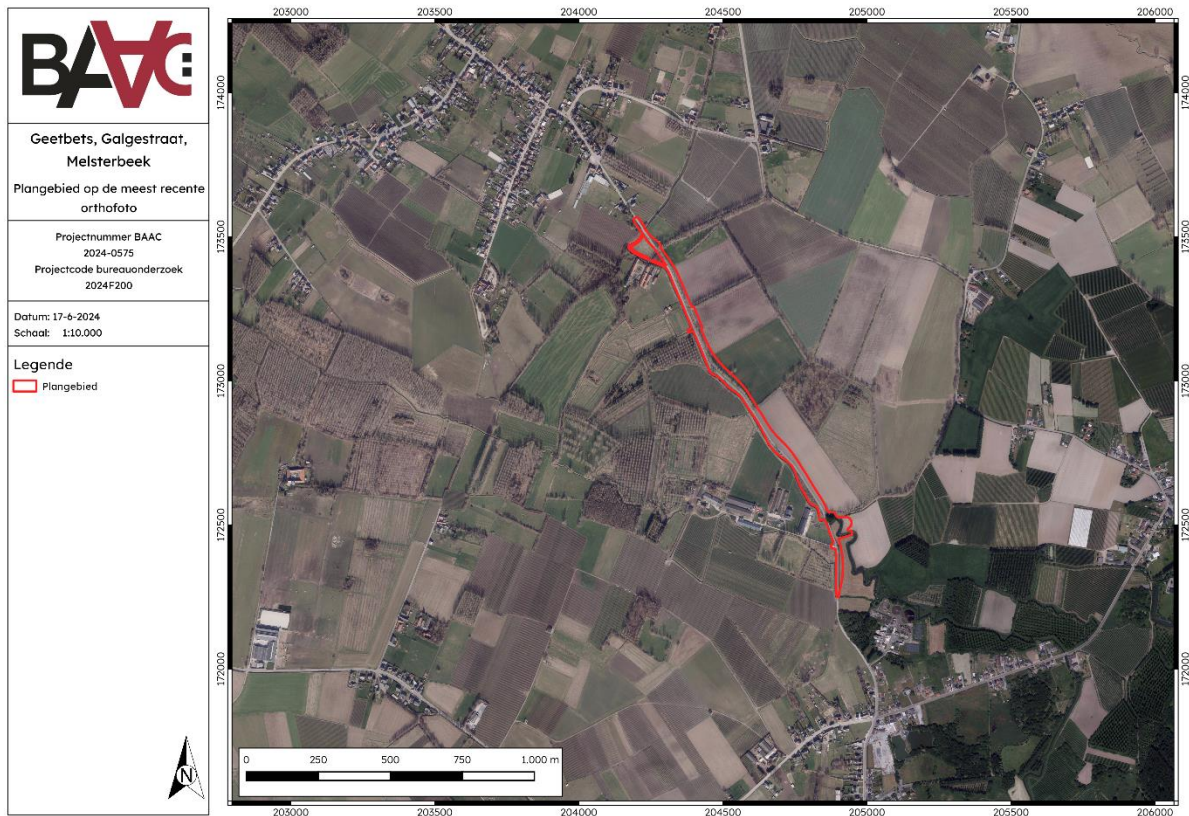
Figuur 9: Bestaande situatie binnen het plangebied⁴

⁴ Plan angebracht door initiatiefnemer.

1.4.2 Geplande werken en bodemingrepen

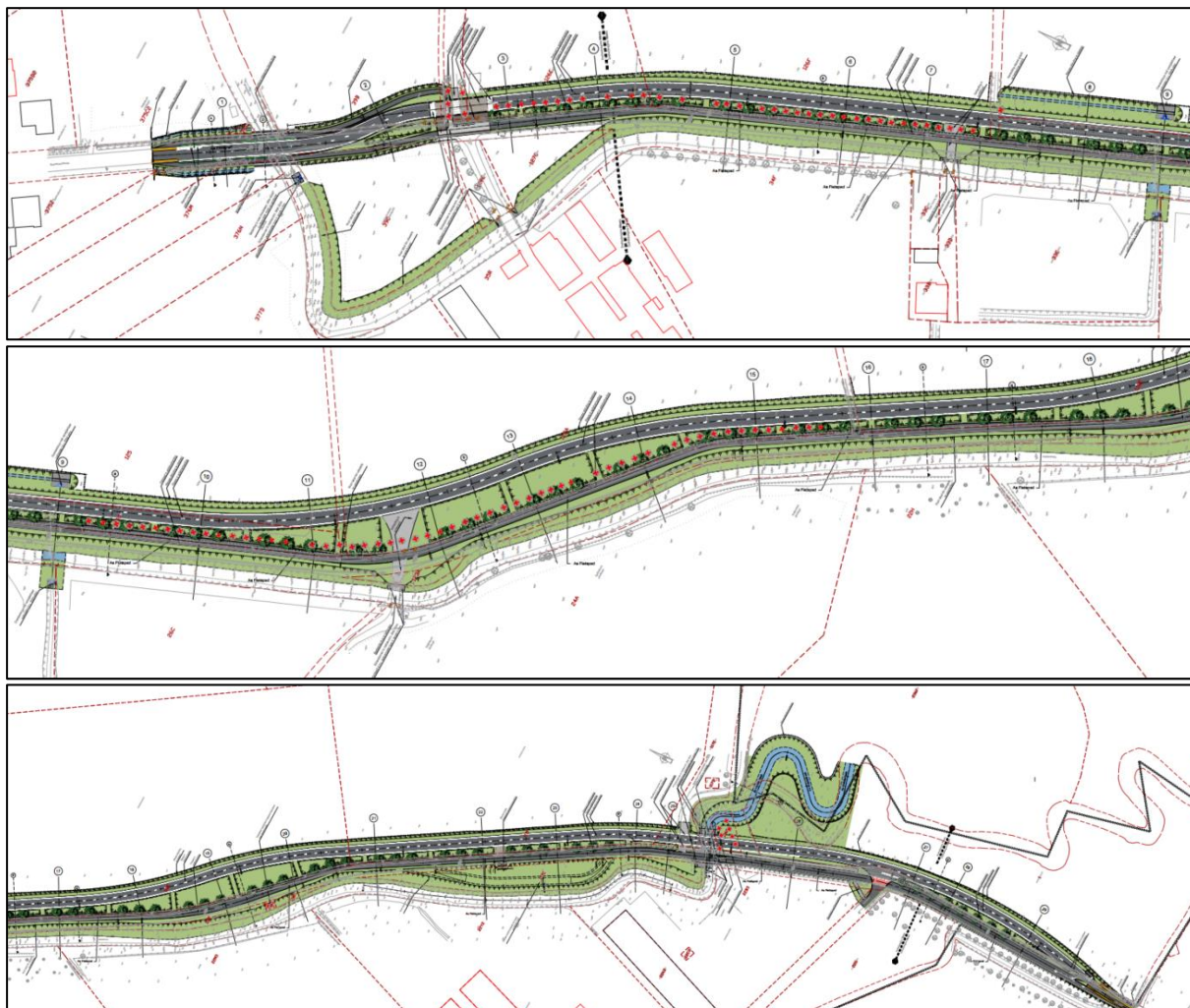
Algemeen

De opdrachtgever voorziet op het terrein de verbreding van de Melsterbeek en de aanleg van een nieuwe rijbaan. Hierbij worden eventueel in het plangebied aanwezige archeologische waarden mogelijk vernietigd. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven. De toegevoegde plannen in de archeologienota worden ook meegegeven in de bijlagen.

Plan 3: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting⁵ op orthofoto (digitaal; 1:1; 17-06-2024)

⁵ Plan angebracht door initiatiefnemer.

Figuur 10: Inplantingsplan toekomstige situatie (zie bijlagen)⁶

Aanleg nieuwe rijbaan en opbreken bestaande rijweg

In eerste instantie zal parallel aan de huidige Galgestraat een nieuwe rijbaan aangelegd worden. Deze rijbaan heeft een breedte van ca. 6 meter en zal aangelegd worden tot op een diepte van ca. 60 cm -mv. Wanneer deze afgewerkt is, zal de huidige rijbaan volledig opgebroken worden. Nadien worden ook nieuwe nutsleidingen voorzien die in de berm naast de nieuwe rijbaan komen te liggen.

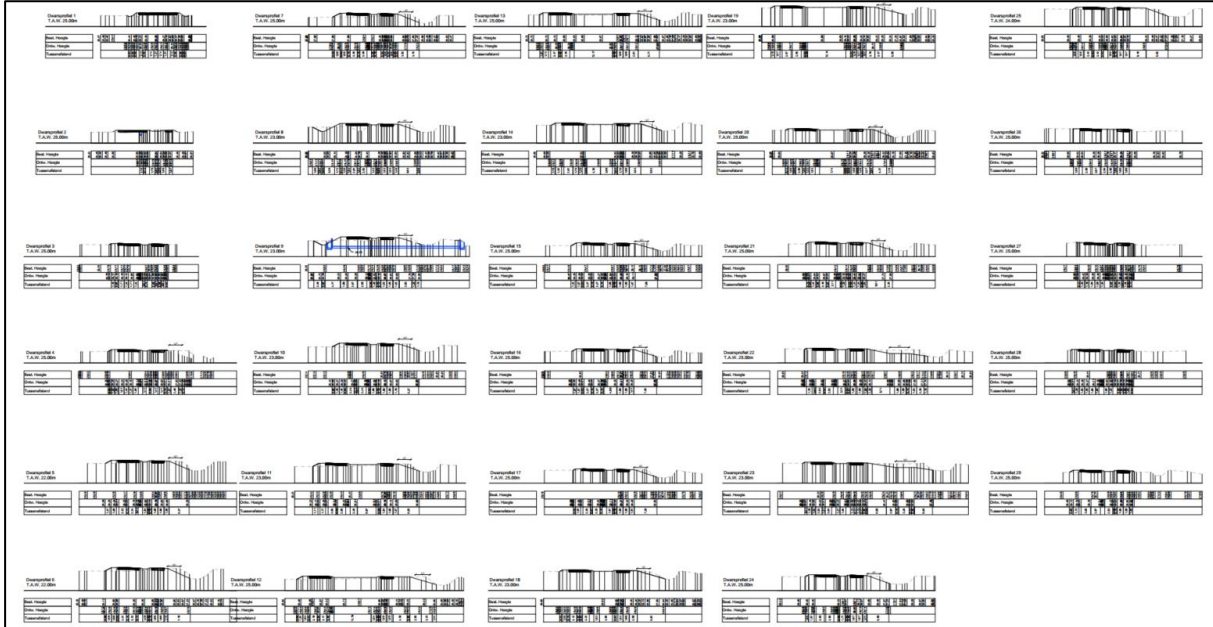
Verbreiding Melsterbeek

De Melsterbeek stroomt parallel aan de huidige Galgestraat. De geplande werken omvatten het verbreden van deze beek. Daar waar de huidige rijbaan gelegen is, zal deze opgebroken en uitgegraven worden. Dit vormt de verbreding van de Melsterbeek. De uitgravingen schommelen tussen een diepte van ca. 60 cm tot 2,5 m -mv en dit over een breedte van ca. 4 meter tot lokaal zelfs 20 meter.

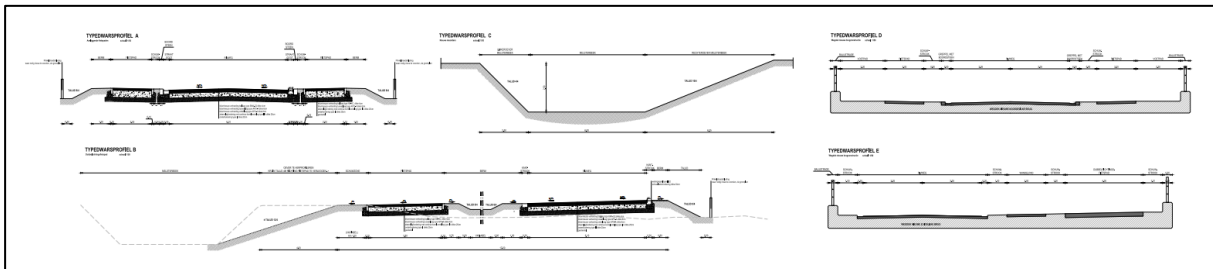
⁶ Plan angebracht door initiatiefnemer.

Aanleg nieuw fietspad

Als laatste stap zal een nieuw fietspad aangelegd worden parallel aan de nieuwe rijbaan. Dit fietspad zal eveneens tot op een diepte van ca. 60 cm -mv aangelegd worden.

Figuur 11: Dwarsprofielen geplande werken (zie bijlagen)⁷

Figuur 12: Typedwarsprofielen (zie bijlagen)⁸

⁷ Plan angebracht door initiatiefnemer.

⁸ Plan angebracht door initiatiefnemer.

Impactanalyse

De opdrachtgever wil binnen het plangebied een nieuwe rijbaan met aangrenzend fietspad aanleggen, de huidige rijbaan en nutsleidingen opbreken, nieuwe nutsleidingen aanleggen en de bestaande Melsterbeek verbreden. In onderstaande tabel worden de geplande werken met hun bijhorende oppervlakte en diepte weergegeven:

Tabel 1: Overzicht geplande werken met bijhorende oppervlakte en verstoringsdiepte.

Bodemingreep	Oppervlakte	Diepte *
Aanleg nieuwe rijbaan	Ca. 1.535 lopende meter, ca. 6 meter breed	Ca. 90 cm -mv
Aanleg nieuw fietspad	Ca. 1.525 lopende meter, ca. 3,8 meter breed	Ca. 90 cm -mv
Opbreken bestaande rijbaan en nutsleidingen	/	Bevinden zich in bestaande verstoring
Verbreden Melsterbeek	Ca. 1.450 lopende meter, ca. 4 meter tot 20 meter breed	Variabel van 90 cm -mv tot ca. 2,8 m -mv
Aanleg nutsleidingen	Ca. 1.535 lopende meter naast nieuwe rijbaan	Ca. 1 m -mv.

* Om de reële impact van de geplande werken op potentieel aanwezige archeologische niveaus op te vangen, dient er rekening gehouden te worden met een buffer van ca. 30 cm. Zo kunnen lokaal tijdens de graafwerken diepere verstoringen plaatsvinden door onder andere weersinvloed, werfverkeer, compactie van de ondergrond en aanpassing van de waterhuishouding, die dieper gelegen archeologische waarden alsnog aan kunnen tasten. Met een buffer wordt getracht de impact van deze bijkomende elementen op het archeologisch vlak tegen te gaan.

1.5 Randvoorwaarden

Vanwege het feit dat het terrein momenteel nog in gebruik is, betreft het hier een archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. Dit houdt in dat het vervolgonderzoek zoals gesteld in het programma van maatregelen op een later tijdstip, uitgevoerd dient te worden.

2 Bureauonderzoek

2.1 Werkwijze en strategie

2.1.1 Onderzoeksdoelstelling

Een bureauonderzoek kadert binnen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek, het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats, zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten. Het bureauonderzoek bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem door de studie van gekende of ontsloten informatiebronnen.

2.1.2 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvragen zullen in dit bureauonderzoek behandeld worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?
- Zijn er archeologische waarden aanwezig binnen het onderzoeksterrein?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn binnen het onderzoeksterrein:

- Wat is de aard van deze waarden?
- Wat is de impact van de geplande bodemingrepen op deze waarden?

2.1.3 Methoden en technieken

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen.

Een eerste stap bij het formuleren van een archeologische verwachting voor de onderzoekslocatie is deze te situeren binnen een breder landschappelijk kader. Hierbij wordt beroep gedaan op de gekende geografische en geologische bronnen en kaarten, afkomstig uit de catalogus van Geopunt Vlaanderen⁹ of het portaal Databank Ondergrond Vlaanderen¹⁰, tenzij anders vermeld.

⁹ GEOPUNT VLAANDEREN 2024 – administratief, historisch, orthofotografisch

¹⁰ DATABANK ONDERGROND VLAANDEREN 2023 – geografisch

Administratieve en geografische kaarten:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- Orthofoto
- Digitaal hoogtemodel
- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart
- Bodemkaart

De basis van de desktopstudie bestaat verder uit een historische studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij wordt de gekende archeologische en historische vakliteratuur over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd.

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal (afkomstig uit de catalogus van Geopunt Vlaanderen¹¹). Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing in het plangebied door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten. Een concrete huisgeschiedenis is uit het cartografisch materiaal alleen niet af te leiden. De kaarten kunnen wel ondersteunend werken.

Volgende historische kaarten werden opgezocht en geanalyseerd:

- CAI-kaart¹²
- Villaretkaart
- Ferrariskaart
- Atlas der Buurtwegen
- Popkaart
- Vandermaelenkaart

Er werden geen externe specialisten betrokken bij dit onderzoek en geen wetenschappelijke advisering ingewonnen bij derden.

¹¹ GEOPUNT VLAANDEREN 2024 – administratief, historisch, orthofotografisch

¹² CAI 2024

2.2 Assessment

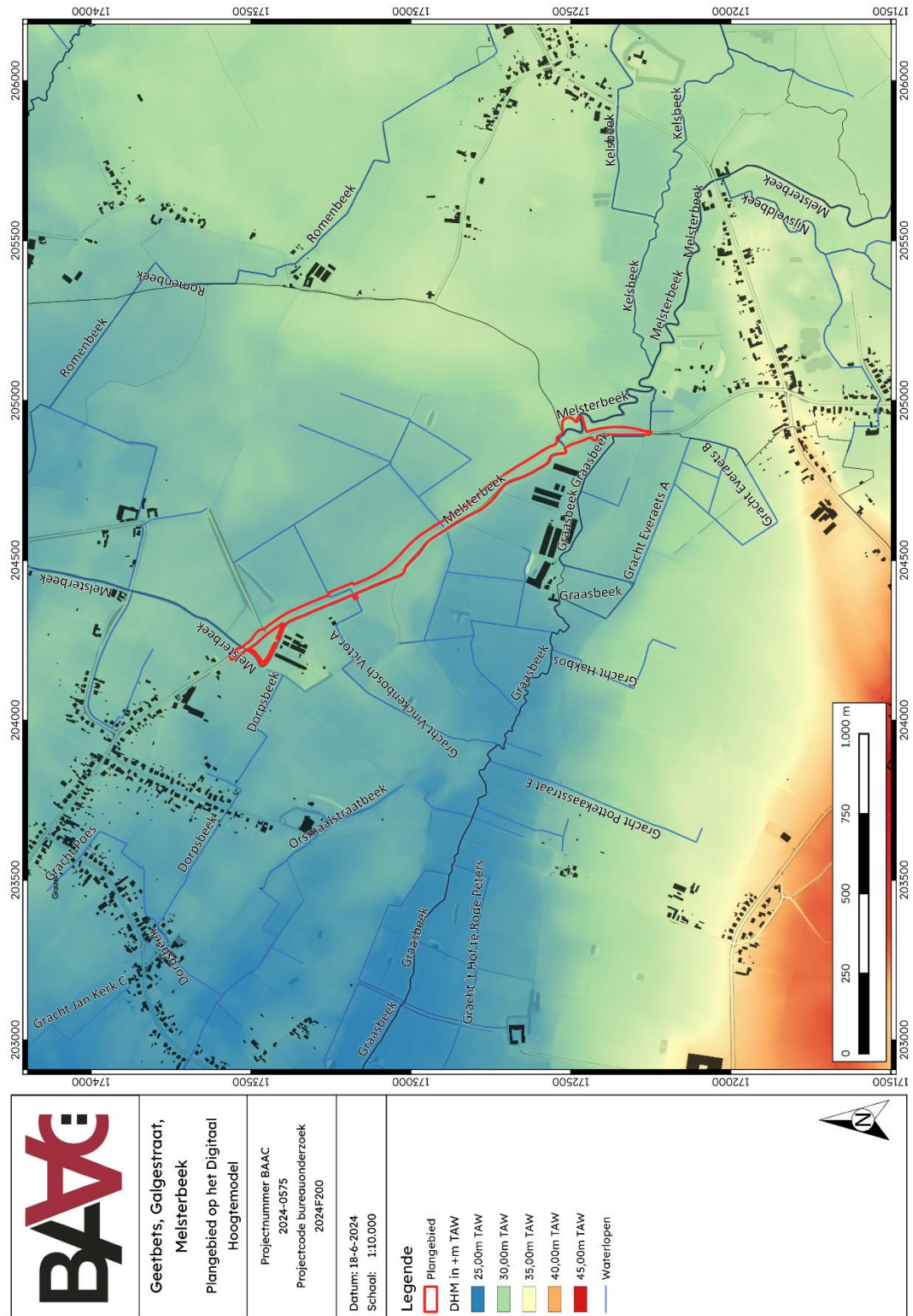
In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie, cartografie en archeologie met betrekking tot het plangebied en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

2.2.1 Landschappelijk kader

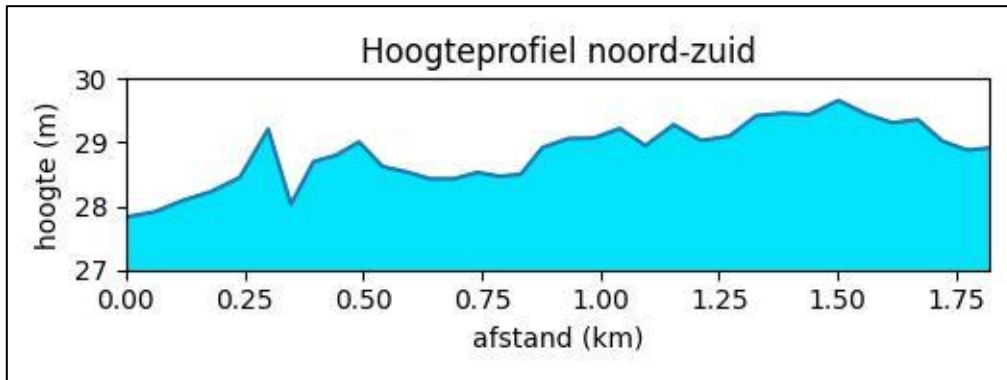
Topografische situering

De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op Plan 1 en Plan 2. Het plangebied is gelegen ter hoogte van de Galgestraat, een verbindingsweg tussen Grazen en Runkelen, beide deelgemeenten van Geetbets in de provincie Vlaams-Brabant. De omgeving van het terrein is erg landelijk en wordt voornamelijk ingenomen door akkerlanden, weilanden en in mindere mate bossen. Ten noordwesten van het plangebied, op een aanzienlijke afstand, ligt de dorpskern van Grazen.

De omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen + 25 en + 45 m TAW. Het plangebied zelf ligt op een hoogte tussen + 27,8 en + 29,6 m TAW in de vallei van de Melsterbeek. Deze beek ligt in het Demerbekken en meer bepaald in het deelbekken van de Beneden Gete. In dit deelbekken stromen onder andere de Melsterbeek, maar ook de Graasbeek, de Romerbeek en nog enkele andere kleinere waterlopen. Zowel ten oosten als ten zuiden van het terrein ligt een verhoogde rug in het landschap die een hoogte bereikt van + 45 m TAW en meer.

Plan 4: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) met waterwegen (digitaal; 1:250; 18-06-2024)

Figuur 13: Hoogteverloop terrein

Landschappelijke situering

In geomorfologisch opzicht bevindt het plangebied zich in de Hagelandse zandleemstreek.¹⁵

Paleogeen en neogeen (tertiair)

De omgeving van het plangebied wordt gekenmerkt door afzettingen van de Formatie van Sint-Huibrechts-Hern en de Formatie van Hannut (Plan 6).

De Formatie van Sint-Huibrechts-Hern bestaat uit een grijsgroen, zeer fijn zand dat kleihoudend, glauconiethoudend en glimmerrijk is.

De Formatie van Hannut bestaat uit een grijsgroen, fijn zand met soms dunne kleihoudende intercallaties met plaatselijk zandsteen en naar onder toe klei.

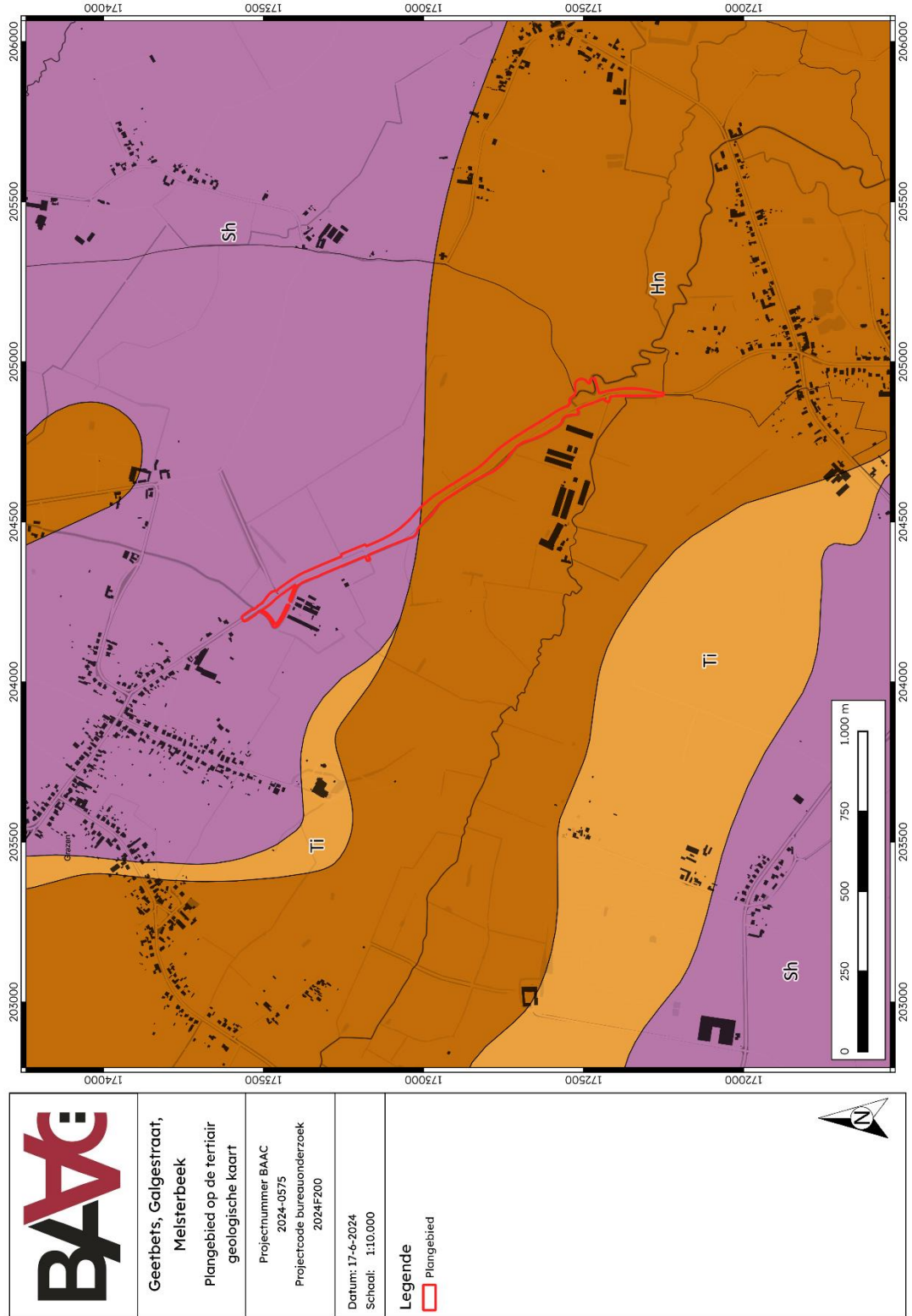
Quartair

Op de quartairgeologische kaart 1:50.000 is het plangebied gekarteerd als type 2 en type 8 (Plan 7).

Type 2 omvat zandleem, bestaande uit een afwisseling van dunne laagjes zand (Formatie van Wildert) en leem (Brabant Leem).

Type 8 bestaat uit beekalluvium.

¹⁵ DE MOOR & MOSTAERT 1993

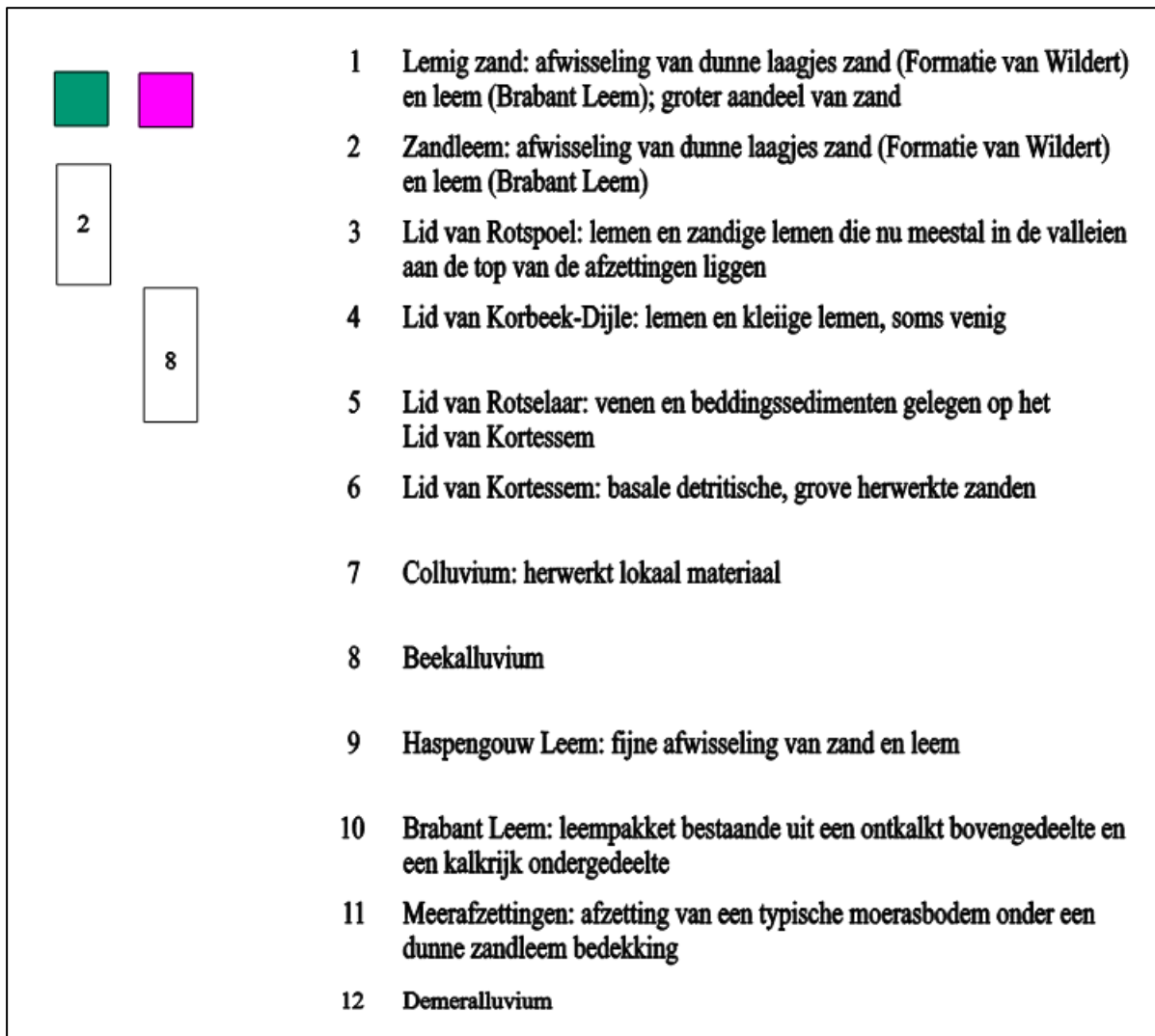

Plan 6: Plangebied op de tertiairgeologische kaart (digitaal; 1:50.000; 17-06-2024)

	Geetbets, Galgestraat, Melsterbeek Plangebied op de quartair geologische kaart	Projectnummer BAAC 2024-0575 Projectcode bureauonderzoek 2024F200	Datum: 17-6-2024 Schaal: 1:10.000	Legende Plangebied	
	(Empty space for additional legend or notes)				

Plan 7: Plangebied op de quartairgeologische kaart 1:50.000 (digitaal; 1:50.000; 17-06-2024)

Figuur 14: Kenmerken van de quartairgeologische kaart betreffende het plangebied¹⁴

Bodem

Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied gekarteerd als een OE-bodem, een ON-bodem, een Ldcz-bodem, een Lhcz-bodem, een Pcc-bodem, een Adp-bodem en een Lhc-bodem.

Een OE-bodem staat voor kunstmatige gronden (groeve) waarbij het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of zelfs vernietigd is.

Een ON-bodem staat voor kunstmatige gronden (opgehoogde grond) waarbij het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of zelfs vernietigd is.

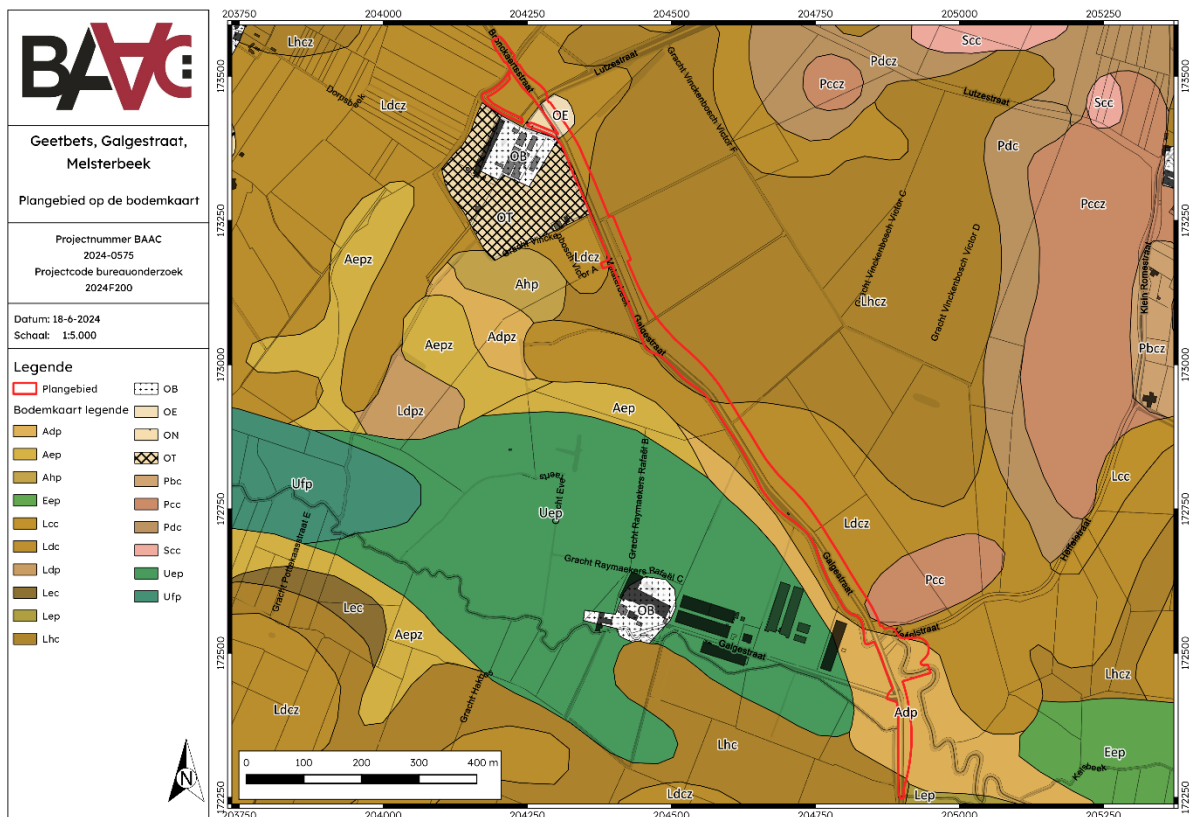
¹⁴ DOV VLAANDEREN 2022

Een Ldcz-bodem is een matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Deze bodem heeft een donker grijsbruine bouwvoor. Onder de Ap komt een bleekbruin uitgeloopte horizont voor die aan de contactzone met de textuur B zwakke roestverschijnselen vertoont.

Een Lhc(z)-bodem is een natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Bij de landbouwgronden is de humeuze bovengrond 25-30 cm dik, grijsbruin, en vertoont roestverschijnselen in het benedengedeelte. Onder bos heeft Lhc een ruwe humusbedekking. De onderliggende uitgeloopte horizont is duidelijk roestig en bleek tot grijsgeel; de verbrokkelde textuur B is eveneens sterk gegleyfiseerd, zeer onregelmatig en vertoont grillige vlekken, bruinachtig en sterk roestig.

Een Pcc-bodem is een matig droge lichte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. De bouwvoor is grijsbruin, 25-30 cm dik en goed humeus, Bij de gedegradeerde eenheden met verbrokkelde textuur B, werd bij de in cultuurname een deel van de uitlogingshorizont met de bouwvoor vermengd tot een homogeen goed humeuze Ap, waaronder een bruingele overgangshorizont, 20-30 cm dik, voorkomt. De verbrokkelde textuur B situeert zich tussen 50 en 80 cm.

Een Adp-bodem is een matig natte leembodem zonder profiel. De bouwlaag vertoont een bruingrijze kleur die geleidelijk overgaat in niet gedifferentieerd colluviaal materiaal die baksteenrestjes en houtskoolfragmenten bevat. Het colluvium rust op een afgeknotte textuur B of op een Tertiair substraat. Roestverschijnselen beginnen vanaf 50 cm. Ze komen voor in lage brede depressies, op de lage rand van hellingen en als oeverwallen in alluviale valleien.

Plan 8: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen (digitaal; 1:20.000; 18-06-2024)

2.2.2 Historisch kader¹⁵

De naam Bets is afkomstig van Betasiërs, de naam betekent dus Bets aan de Gete. De oude spelling van de plaats was Geet-Betz. De eerste gekende vermelding van Grazen dateert uit de 12de eeuw. Zo zou de Sint-Andrieskerk teruggaan tot de 12de eeuw. Grazen was een heerlijkheid met een eigen kasteel, genaamd het "Kasteel van Grazen". Het kasteel diende als residentie voor de heren van Grazen. Tijdens het Ancien Regime hing Grazen af van de parochie Wilderen waardoor het de facto historisch deel uitmaakte van het Prinsbisdom Luik en werd pas later bij Geetbets gevoegd. Het gebied maakte hierdoor pas later deel uit van het hertogdom Brabant en was waarschijnlijk oorspronkelijk een landbouwgemeenschap.

Gedurende de eeuwen kende het Prinsbisdom Luik politieke en territoriale veranderingen. Het was betrokken bij conflicten en oorlogen die de regionale machtsverhoudingen beïnvloedden. Grazen zou deze veranderingen hebben ervaren en mogelijk getroffen zijn door oorlogen en politieke onrust. Pas na de Franse invasie werd Grazen (toen als Graessem gespeld) als gemeente aangehecht bij het kanton Zoutleeuw van het Dijledepartement. Dit departement werd nadat de Fransen verdreven waren omgevormd tot de provincie Zuid-Brabant, de latere Belgische provincie Brabant.

Geetbets lag op de scheidingslijn van het hertogdom Brabant en het graafschap Loon. Ver van de grote verbindingswegen leefden de inwoners er rustig, ondanks de veelvuldige oorlogen en gewapende rooftochten van de heren tegen elkaar. Toen het graafschap Loon ingelijfd werd bij het prinsbisdom Luik veranderde een en ander.

In de eerste helft van de 15de eeuw vielen gewapende benden uit Luik – uit Herk-de-Stad o.a. - Bets herhaaldelijk binnen. De plunderingen waren zo erg dat de hertog van Brabant zich verplicht zag de inwoners van Bets te ontslaan van de 'willekeurige belasting' en die verving door een jaarlijkse bijdrage (jaerbede genoemd) van vijf pond, tien Leuvense stuivers en 10 mudden haver.

De hertogen lieten op vele plaatsen grachten graven om de gronden voor overstroming te vrijwaren. Deze grachten werden gewoonlijk Hertogengracht genoemd zoals nu nog de gracht tussen Budingen en Bets tot in de Graasbeek, in 1480 de Middelste gracht geheten. De strijd van hertog Karel de Stoute met de Luikenaars had ook voor Bets gevolgen. Op 14 september 1465 deden de Luikenaars een inval op het grondgebied van Geetbets waar 120 aanvallers werden gedood. In 1488 werd de gemeente Bets meermalen overvallen en geplunderd.

Een rampjaar voor Geetbets was 1507. Een leger van 'Francoisen en Gelderschen' doorkruiste het Hageland. Het maakte zich meester van de steden Halen en Tienen en al de daartussen gelegen dorpen werden geplunderd en platgebrand. Geetbets werd zo helemaal ontvolkt en zou slechts jaren later stilaan terug bewoond worden.

Van 1598 tot 1633, onder het bestuur van de aartshertogen Albrecht en Isabella, kwam er weer rust in het land. In die tijd bestond er een versterking of fort, Blockhuys geheten, kort aan de Gete op de weg naar Rummen. In die versterking verbleven een honderdtal soldaten die er zelfs een eigen bidplaats hadden. In 1663 kreeg de gemeente de toelating om het fort af te breken en met de stenen de bouwvallige kerkhofmuren te herstellen.

¹⁵ Anon n.d.

Na de dood van de aartshertogen sloot de Nederlandse Republiek een verbond met Frankrijk en hun legers vielen de Zuidelijke Nederlanden binnen. Van 1648 tot 1713 volgden vijf grote oorlogen elkaar op, waardoor Geetbets veel te lijden had. In 1654 kwamen de troepen van de hertog van Lorreinen binnenvallen met vijf regimenten ruitery. Veertien dagen kampeerde een heel leger met geschut in Geetbets, wat de gemeente 'sonder de plunderinghe' de som van 28600 gulden kostte. In oktober 1659 kreeg Geetbets het bezoek van drie regimenten ruitery van de prins van Condé. Die plunderden, brandden huizen plat, roofden de paarden en het vee, schoten de varkens dood en eisten bovendien van de uitgeschudde bevolking nog 800 guldens.

De Zuidelijke Nederlanden kwamen onder de kroon van Oostenrijk (1714-1794). De oorlogen van Lodewijk XV van Frankrijk tegen de gebieden van Maria Theresia werden onderhouden met buitensporige opeisingen in de gemeenten. De 'staat van onkosten van den Dorpe van Geetbetz gedaen aan de France troepe en de partyen in den jaer 1746' vermeldt een eindeloze reeks van leveringen van brood, spek, bier, wijn, vlees, kiekens, duven, haver, hooi, kaas, boter, runderen aan de compagnie Grassin en aan afdelingen die in Bets en Halen ingekwartierd lagen. Het dorp moest ook paarden en voertuigen leveren voor militaire transporten van Maastricht naar Diest en naar Namen. In 1748 moest het dorp inkwartiering verschaffen aan de staf en aan zes compagnies van het regiment van generaal Cavalier en aan twee compagnies huzaren van Bausober.

Besmettelijke ziekten sloegen ook in de 18de eeuw ongenadig toe. Van 1766 tot 1777 woedde de dierenpest in Diest en omstreken waardoor de bewoners van Bets bijna al hun vee verloren. In 1791 stierven 39 personen van buikloop.

Bij het begin van WO I kwam Geetbets in de frontlijn te liggen toen het Belgisch leger zich achter de Gete terugtrok. Op 12 augustus 1914 was er de slag van Halen. In Geetbets lagen een peloton Belgische karbiniers-wielrijders en het vierde eskadron van het eerste regiment gidsen. Duitse ruiters, die vanuit Grazen de brug over de Gete naderden, werden teruggedreven. Twee van hen werden gedood. Vele gewonde Belgische soldaten werden van Halen naar Geetbets gebracht en er verzorgd. Toen het Belgisch leger zich terugtrok staken de Duitsers op verscheidene plaatsen de Gete over. Vanuit de weiden schoten zij op het dorp waarbij Catharina Vandijck, die met haar zoontje op de arm wegvluchtte, werd gedood. Arthur Wouters, een jongeman uit Grazen, werd terechtgesteld, zozegzegd omdat hij op de Duitsers had geschoten. Arthur Swartebroekx werd eveneens door Duitsers gedood, die tussen Herk en Hasselt op een passerende tram vuurden.

In 1916 moesten vele Betsenaren zich in Diest gaan aanmelden. Een vijftigtal werd naar Duitsland weggevoerd. In 1917 kwamen talrijke vluchtelingen uit Frankrijk toe, uit de streek van Nancy. Zij verbleven tot aan het eind van de oorlog bij burgers. Elf soldaten uit Geetbets bleken op het eind van de oorlog te zijn gesneuveld.

In 1977 fusioneerde Geetsbets met Rummen, dat in 1971 al was gefusioneerd met Grazen. Geetbets werd ook de naam van de nieuwe gemeente.

2.2.3 Cartografische bronnen

Villaret (1745-1748)

Op de Villaretkaart (Plan 9) staat het plangebied voornamelijk afgebeeld als akkerland en weiland. Het noordelijke gedeelte van het plangebied lijkt in gebruik te zijn als boomgaard. Deze vermoedelijke boomgaard kan toegeschreven worden aan de abdij die ten westen van het plangebied gelegen is. Verder kan ook de Melsterbeek en de dorpskern van Grazen opgemerkt worden op de kaart.

Ferraris (1771-1778)

Op de Ferrariskaart (Plan 10) is te zien dat het plangebied voor een deel wordt afgebeeld als weg. Ook de Melsterbeek wordt duidelijk weergegeven op de kaart. De abdij en de boomgaarden die al eerder afgebeeld werden, worden ook duidelijk gekarteerd. Het noordelijke gedeelte van het plangebied valt hierbinnen. Verder bestaat het landschap voornamelijk uit akkerlanden en weiland.

Vandermaelen (1846-1854)

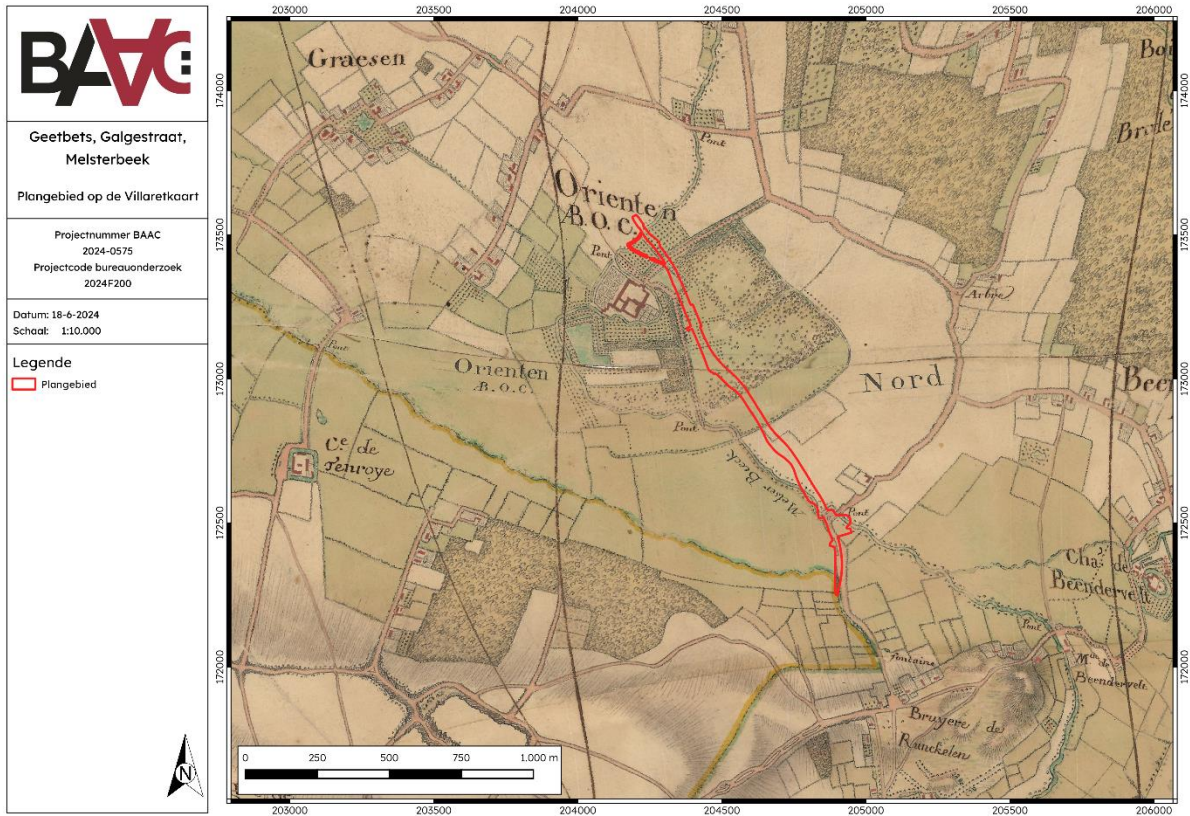
Ter hoogte van het plangebied wordt op de Vandermaelenkaart (Plan 11) de Melsterbeek afgebeeld. De weg die op de voorgaande historische kaarten te zien was, wordt niet meer weergegeven. Het plangebied bevindt zich ter hoogte van enkele weilanden waar de Melsterbeek doorheen stroomt. Daarnaast kan ook opgemerkt worden dat de abdij nog wel vermeld wordt op de kaart, maar dat deze niet meer gekarteerd wordt. Er zijn nog slechts twee kleinere gebouwen te zien.

Atlas der Buurtwegen (1843-1845)

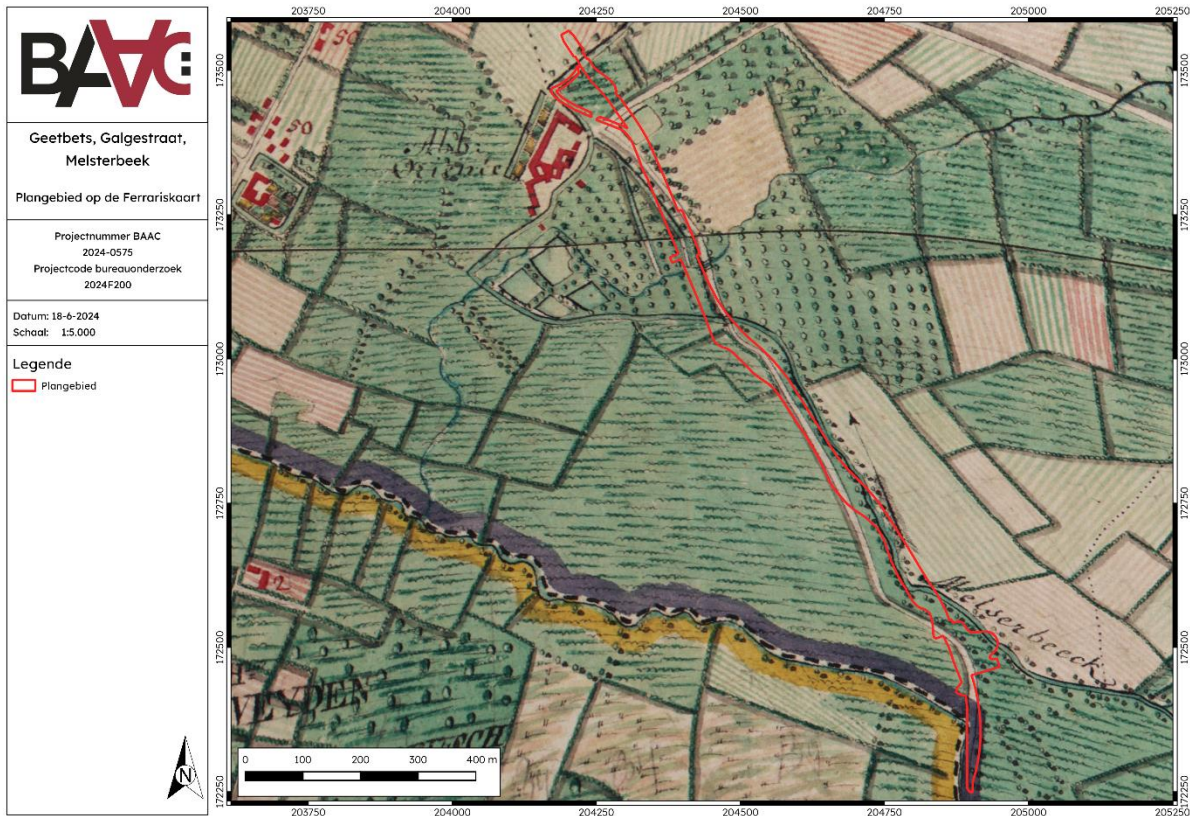
Op de Atlas der Buurtwegen (Plan 12) wordt eenzelfde beeld als op de Vandermaelenkaart weergegeven. Het plangebied wordt ingenomen door een weg waarlangs de Melsterbeek parallel stroomt. De abdij wordt nog vermeld op de kaart maar bestaat nu slechts nog uit twee gebouwen. Verder kunnen ook de perceelsgrenzen voor het eerst opgemerkt worden.

Popp (1842-1879)

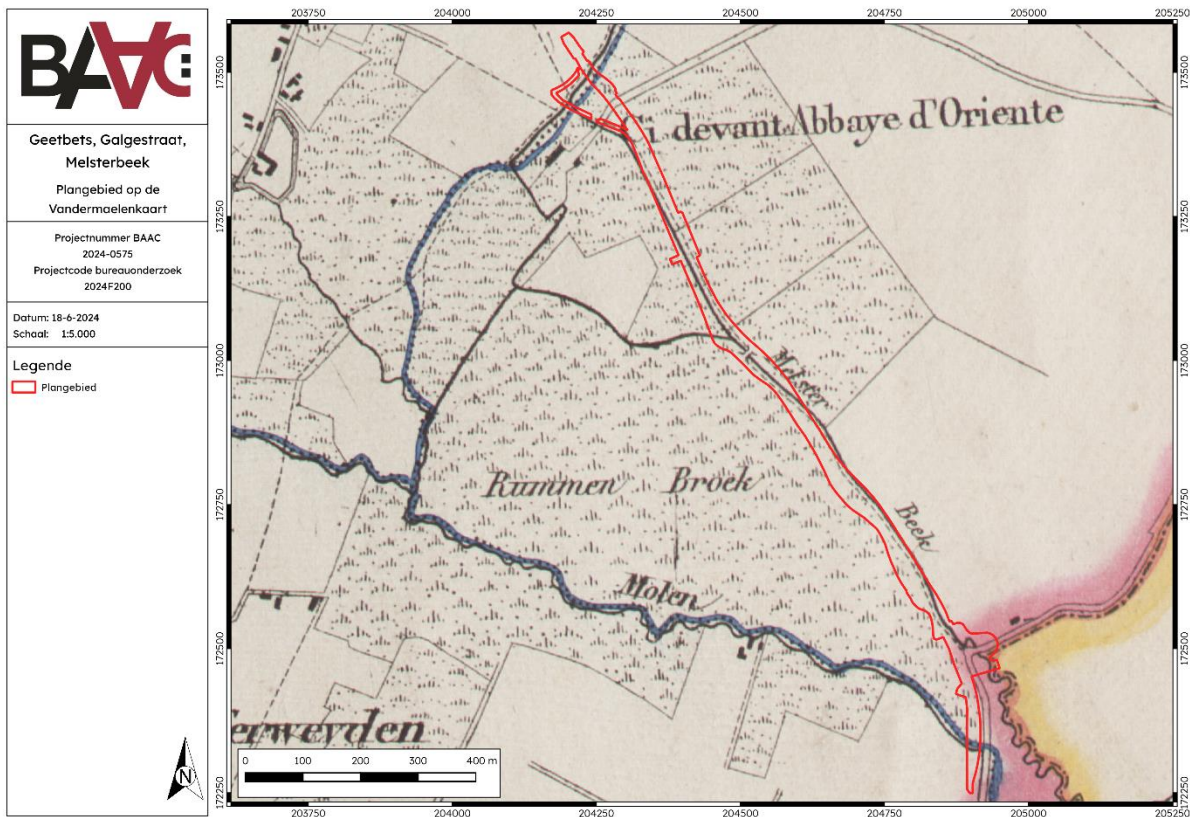
De Poppkaarten (Plan 13) beelden ter hoogte van het plangebied eenzelfde situatie uit als de Atlas der Buurtwegen.

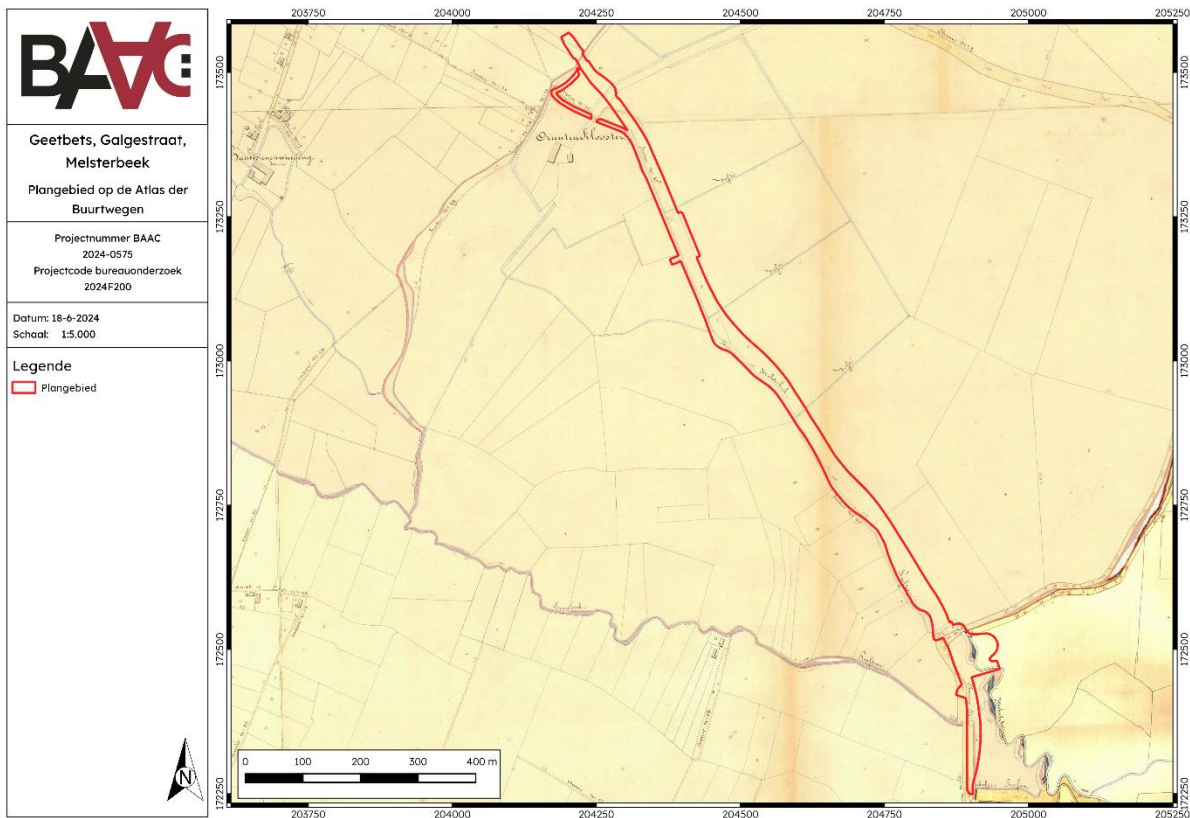
Plan 9: Plangebied op de Villaretk kaart (analoog; onbekend; 18-06-2024)

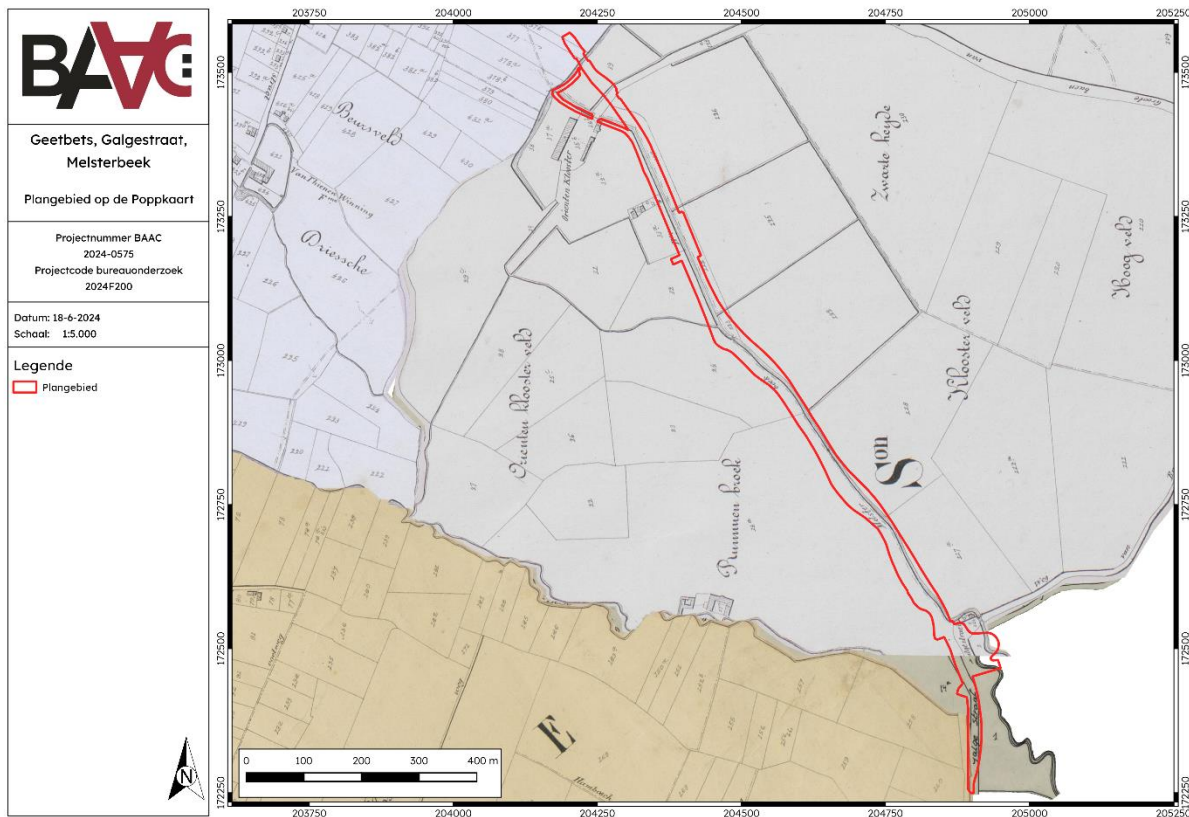
Plan 10: Plangebied op de Ferrariskaart (analoog; 1:25.000; 18-06-2024)

Plan 11: Plangebied op de Vandermaelenkaart (analoog; 1:20.000; 18-06-2024)

Plan 12: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen (analoog; 1:2500; 18-06-2024)

Plan 13: Plangebied op de Poppkaart (analoog; 1:1.250-1:7.500; 18-06-2024)

2.2.4 Orthofotografische bronnen

Orthofoto 1971

Op de orthofoto van 1971 (Plan 14) is te zien dat de situatie op dat moment volledig overeenkomt met de huidige situatie. Het plangebied is in gebruik als weg, waarlangs de Melsterbeek parallel stroomt. Het landschap bestaat verder voornamelijk uit akkerlanden en weilanden.

Orthofoto 1979-1990

Op de orthofoto van 1979-1990 (Plan 15) is eenzelfde situatie te zien als op de orthofoto van 1971.

Plan 14: Plangebied op de orthofoto van 1971 (digitaal; 1:1; 18-06-2024)

Plan 15: Plangebied op de orthofoto van 1979-1990 (digitaal; 1:1; 18-06-2024)

2.2.5 Archeologisch kader

Centrale Archeologische Inventaris

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt een inschatting maken over het archeologisch potentieel van het plangebied. Voor het plangebied zelf is één archeologische waarde gekend (CAI ID 2421) (Plan 16).¹⁶ Rondom het projectgebied zijn de volgende meldingen gekend (Tabel 2):

In de nabije omgeving van het plangebied zijn maar drie locaties gekend. De eerste locatie betreft de Cisterciënzerinnenabdij 'Oriënte' (CAI ID 2421). Deze abdij werd opgeheven tijdens de Omwenteling en openbaar verkocht. Sinds de 19de eeuw wordt ze gebruikt als hoeve en brouwerij waartoe ze werd omgebouwd en uitgebreid. De eerste vermelding van de abdij dateert van 1234.

Een tweede locatie betreft een site met walgracht uit de nieuwe tijd ter hoogte van de Galgestraat (CAI ID 20107) genaamd Hof ter weiden.

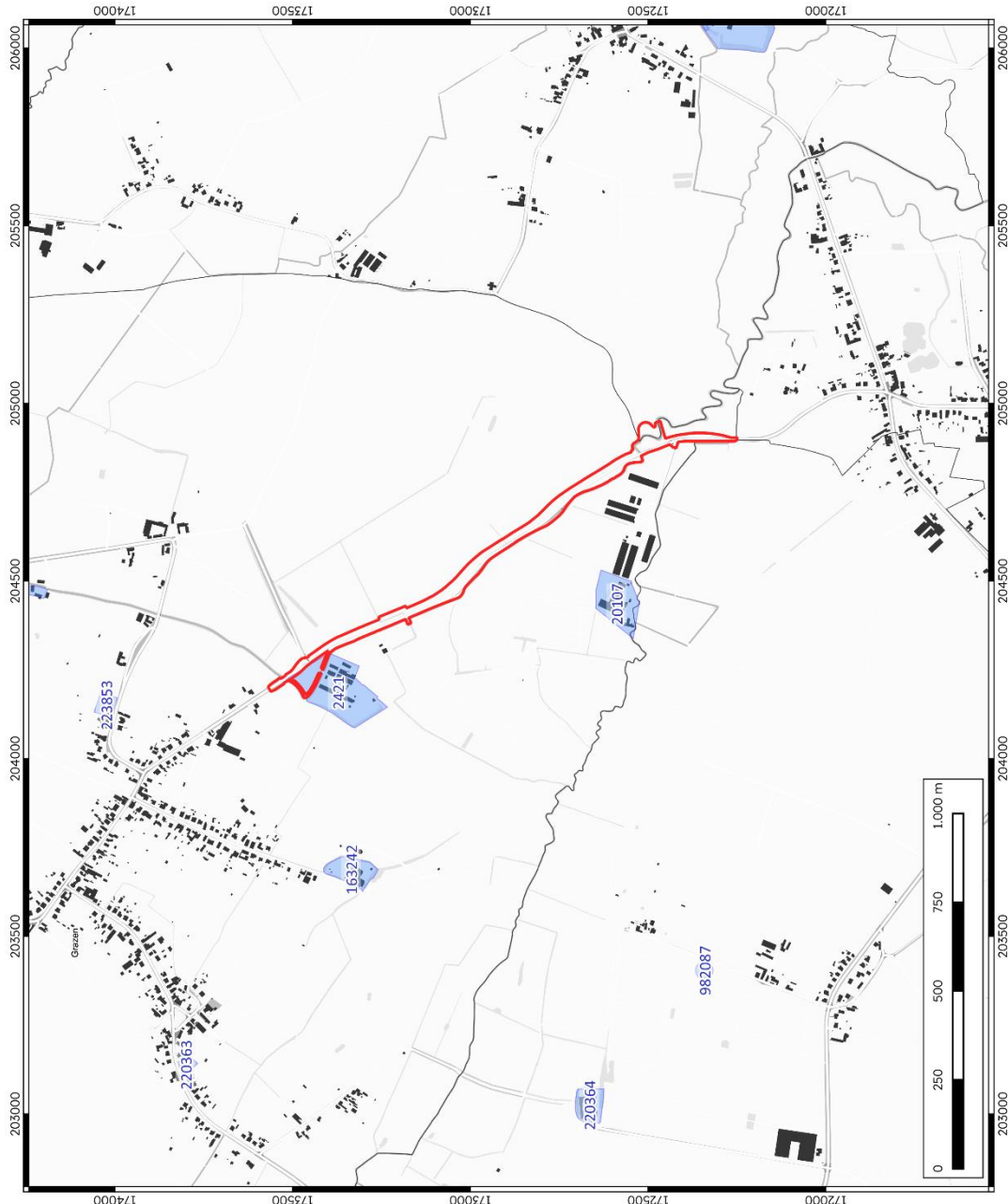
Een derde locatie betreft eveneens een site met walgracht uit de 18de eeuw ter hoogte van de Orsmaelstraat (CAI ID 163242) genaamd Hoeve Stassartswinning.

¹⁶ CAI 2024

Tabel 2: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.¹⁷

CAI-ID	NAAM	LOCATIE	STRUCTUREN	GEBEURTENISTYPES	TYOLOGIE	MATERIAAL	DATERING
2421	ORIËNTE	LUTZESTRAAT 5 (GEETBETS)	ONBEPaald	ERFGOEDONDERZOEK, KAARTSTUDIE	KLOOSTERS		LATE MIDDELEEUWEN
20107	HOF TER WEIDEN	GALGESTRAAT 62 (GEETBETS)	ONBEPaald	ERFGOEDONDERZOEK, KAARTSTUDIE	SITES MET WALGRACHT		NIEUWE TIJD
163242	HOEVE STASSARTSWINNING	ORSMAELSTRAAT 30 (GEETBETS)	MONUMENTAAL RELICT	ERFGOEDONDERZOEK, KAARTSTUDIE	SITES MET WALGRACHT		18DE EEUW

¹⁷ CAI 2024

	Geetbets, Galgesstraat, Melsterbeek
	Plangebied op de CAI kaart
Projectnummer BAAC 2024-0575 Projectcode bureauonderzoek 2024F200	Datum: 18-6-2024 Schaal: 1:10.000
Legende Plangebied CAI	

Plan 16: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart¹⁸ (digitaal; 1:250; 18-06-2024)

¹⁸ CAI 2024

Ander archeologisch onderzoek in de regio

Tabel 3: (Archeologie)nota's en/of eindverslagen in de regio¹⁹

TYPE	ID	LOCATIE	GEEN MAATREGELEN	UITGESTELD VOORONDERZOEK	BEHOUD IN SITU	OPGRAVING	VERDERE VERWERKING
AN	4748	GEETBETS VERDAELSTRAAT		X			
AN	4983	SINT-TRUIDEN GRAZENSEWEG	X				
N	7895	GEETBETS VERDAELSTRAAT	X				
AN	28831	GEETBETS BROEKSTRAAT		X			

In de nabije omgeving van het plangebied werd nog maar weinig archeologisch (voor)onderzoek uitgevoerd.

Ten zuiden van het plangebied werd een archeologienota (AN ID 4983) opgemaakt naar aanleiding van de uitbreiding van een waterzuiveringsstation. Op basis van het bureauonderzoek kon vastgesteld worden dat reeds een aanzienlijke verstoring aanwezig was ten gevolge van de bouw van het huidige waterzuiveringsstation en de bijhorende slibbedden. Bijgevolg werd het potentieel voor kennisvermeerdering laag ingeschat en werd het terrein vrijgegeven voor de geplande werken.

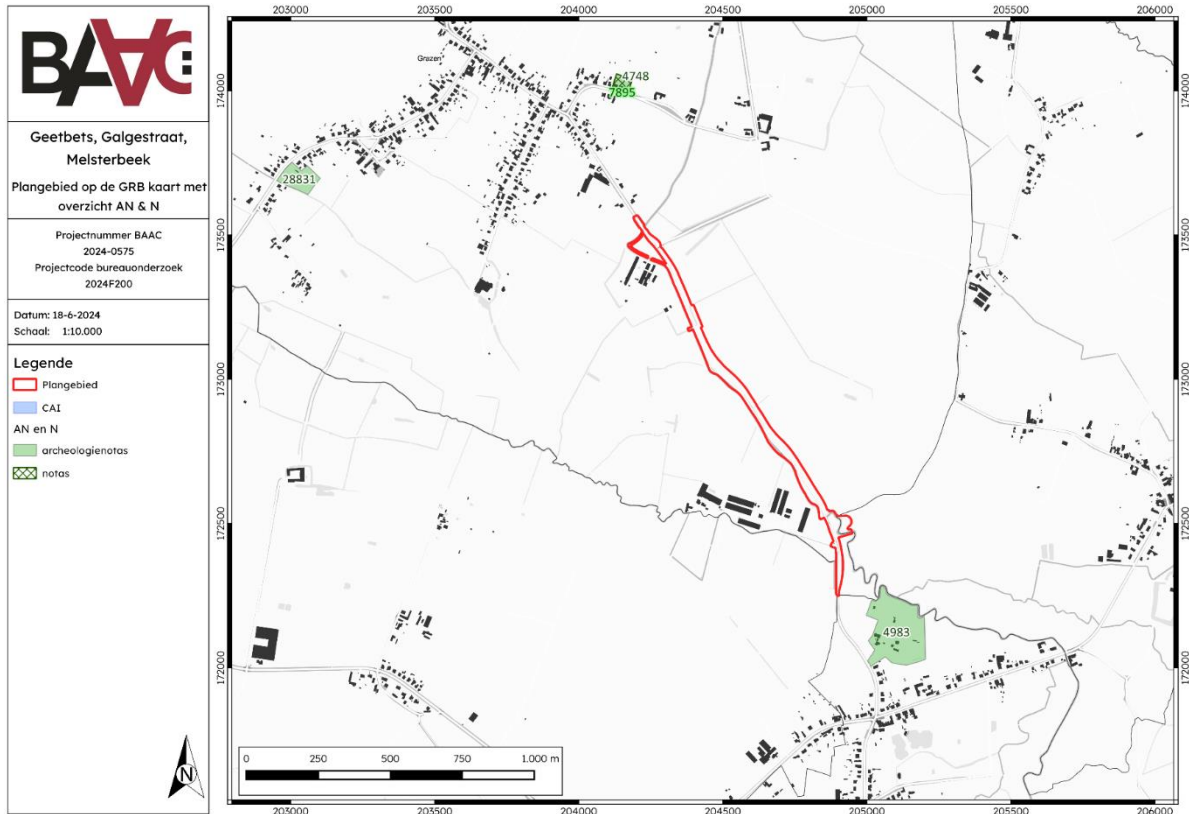
Voor een terrein ten noorden van het plangebied werd een archeologienota (AN ID 4748) opgemaakt naar aanleiding van een geplande verkaveling. Op basis van het bureauonderzoek kon vastgesteld worden dat er een zekere archeologische verwachting is voor het terrein. Bijgevolg werd vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.

Dit proefsleuvenonderzoek (N ID 7895) werd reeds uitgevoerd en toonde aan dat men hier vooral te maken had met eerder solitaire en weinig beduidende sporen. Het ging hier om vijf kuilen en één greppel dewelke als off-site fenomenen werd geïnterpreteerd. Gezien de aard van deze sporen is er geen sprake van een archeologische waardevolle en behoudens waardige vindplaats en wordt een lage waardering ingeschat. Bijgevolg werd het terrein vrijgegeven voor de geplande werken.²⁰

¹⁹ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2024b

²⁰ DEVILLE, T.; DE NUTTE, G. & HOUBRECHTS, S.; SIMONS 2018

Voor een terrein ten noordwesten van het plangebied werd een archeologienota (AN ID 28831) opgemaakt naar aanleiding van een geplande verkaveling. Op basis van het bureauonderzoek kon vastgesteld worden dat er algemene hoge archeologische verwachting is voor het terrein. Bijgevolg wordt vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van een landschappelijk bodemonderzoek. Dit vervolgonderzoek werd echter nog niet uitgevoerd.

*Plan 17: Plangebied en omgeving op de kaart met in acte genomen (archeologie)nota's.²¹
(digitaal; 1:250; 18-06-2024)*

²¹ AGENTSCAP ONROEREND ERFGOED 2024b

2.3 Synthese onderzoeksresultaten

2.3.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Het plangebied is gelegen ter hoogte van de Galgestraat en de Melsterbeek, tussen Grazen en Runkelen, twee deelgemeenten van de gemeente Geetbets in de provincie Vlaams-Brabant. Het terrein wordt momenteel ingenomen door een bestaande rijbaan en beek. In de bermen naast deze rijbaan bevinden zich reeds tal van nutsleidingen. De aanleg van zowel de huidige rijbaan als de nutsleidingen zullen allicht reeds voor een verstoring van het bodemarchief geleid hebben.

Het plangebied is gelegen op de overgang van een hoger gelegen deel in het landschap naar een lager gelegen valleitje. Het terrein ligt hierbij op een hoogte tussen + 27,8 en + 29,6 m TAW. Binnen het plangebied komen verschillende bodemtypes voor, namelijk een OE-bodem en een ON-bodem (kunstmatige grond), een matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Ldcz-bodem), een natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Lhc(z)-bodem), een matig droge lichte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Pcc-bodem) en een matig natte leembodem zonder profiel (Adp-bodem).

Op de historische kaarten is te zien dat het noordelijke gedeelte van het plangebied ter hoogte van een boomgaard van een voormalige abdij gelegen was. Het overige gedeelte van het plangebied werd ingenomen door een voorloper van de huidige Galgestraat en de Melsterbeek. Er is zeker sinds de 18de eeuw geen sprake van bebouwing binnen de contouren van het plangebied.

2.3.2 Archeologische verwachting

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kan niet met zekerheid gezegd worden of er archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn. Het plangebied werd niet specifiek bij naam vermeld in de historische bronnen.

Voor de oudere perioden (steentijden-metaaltijden-Romeinse periode) is er niets voorhanden wat betreft historische of archeologische bronnen die relevant zijn voor het plangebied. Het feit dat er geen archeologische waarden uit deze perioden aanwezig zijn, wil niet zeggen dat ze niet kunnen voorkomen, maar eerder dat ze nog niet aangetroffen werden. Dit omwille van het feit dat er nog maar weinig archeologisch (voor)onderzoek werd uitgevoerd in de omgeving van het plangebied. Landschappelijk gezien is het een aantrekkelijke locatie voor bewoning. Er zijn zowel hoger en droger gelegen delen in het landschap als lager gelegen valleien waar water aanwezig is. Er is dus een algemene middelhoge verwachting voor het aantreffen van archeologische waarden uit de steentijden, metaaltijden en Romeinse periode.

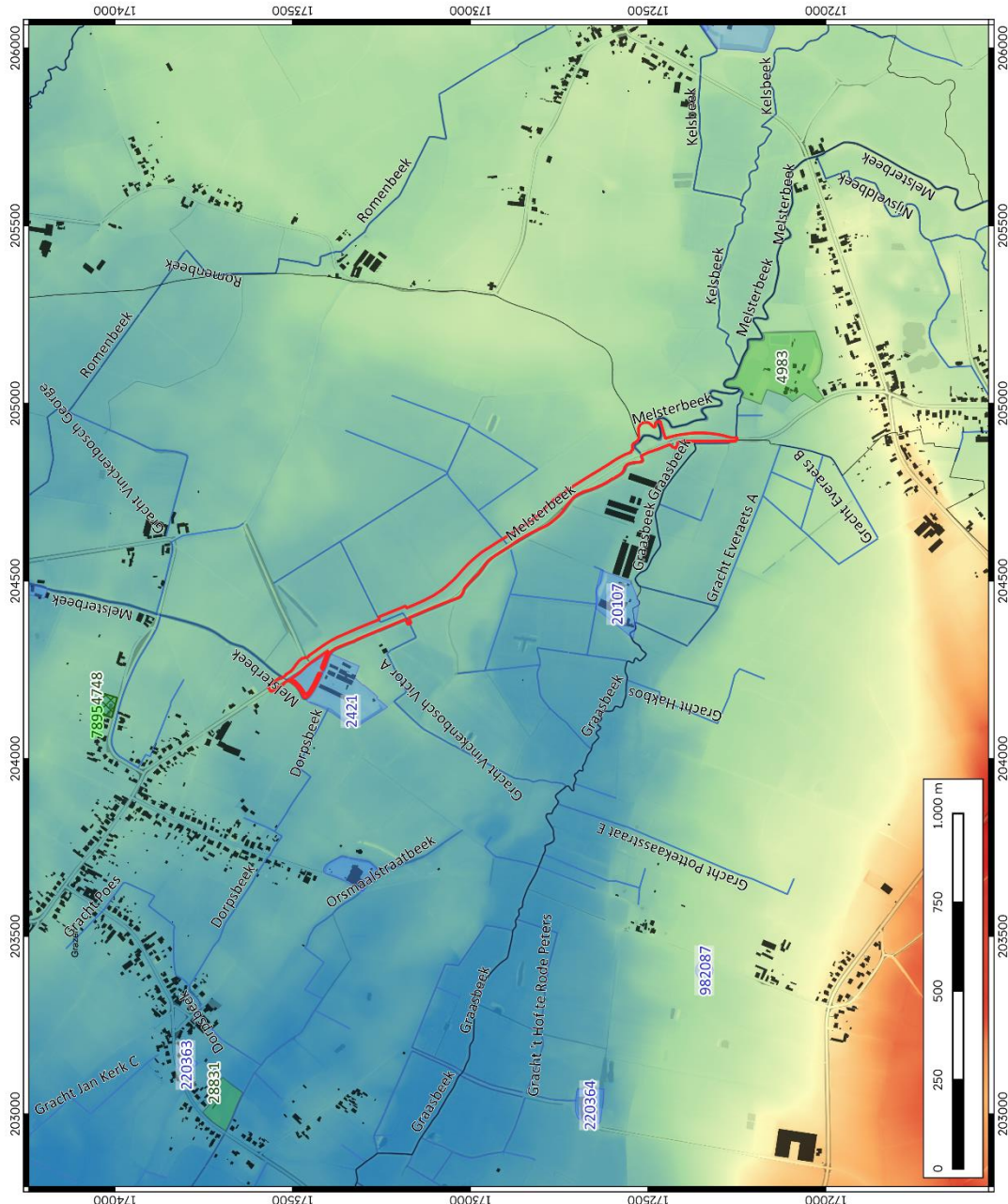
Voor de daaropvolgende periode (middeleeuwen) zijn er enkele zaken die relevant kunnen zijn voor het plangebied. Zo bevindt er zich ter hoogte van het noordelijke gedeelte van het plangebied een locatie waar vroeger een Cisterciënzerinnenabdij stond. Deze werd opgericht in de 13de eeuw en wordt op de historische kaarten van de 18de eeuw nog steeds weergegeven. De abdij was omringd met velden en boomgaarden maar werd in de loop van de 19de eeuw opgeheven en omgebouwd tot hoeve en brouwerij. Daarnaast bevond er zich ook nog een site met walgracht uit de middeleeuwen in de omgeving van het plangebied. De aanwezigheid van deze abdij en site met walgracht toont aan dat er wel degelijk bewoning was in de middeleeuwen in de omgeving van het plangebied. Bijgevolg is er een algemene middelhoge verwachting voor het aantreffen van archeologische waarden uit de middeleeuwen.

Op basis van de historische kaarten uit de 18de en 19de eeuw kan opgemerkt worden dat het plangebied al langere tijd in gebruik is als weg en dat de Melsterbeek eveneens al een tijdje parallel aan deze weg stroomt. De kans op het aantreffen van bewoningssporen uit deze periode is bijgevolg laag. De enige uitzondering hierop vormt de locatie van de voormalige abdij die tot in de 19de eeuw bewoond werd en nadien werd omgevormd tot hoeve en abdij. Enkele van deze gebouwen zijn tot op de dag van vandaag nog steeds bewaard. Bijgevolg kunnen op deze locatie nog steeds archeologische waarden uit de nieuwe tijd verwacht worden.

2.3.3 Syntheseplan

Op het syntheseplan, weergegeven op Plan 18, wordt het plangebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel met een overzicht van alle gekende CAI-waarden in de omgeving, alsook alle in akte genomen archeologienota's en nota's.

Op basis hiervan kan opgemerkt worden dat er nog maar weinig locaties gekend zijn waar archeologische waarden aan het licht zijn gekomen of waar archeologisch (voor)onderzoek heeft plaatsgevonden. Nochtans is de regio erg aantrekkelijk voor bewoning met zowel verschillende kleine waterlopen als hoger gelegen delen in het landschap.

	Geetbets, Galgesstraat, Melsterbeek Synthesepan	Projectnummer BAAC 2024-0575 Projectcode bureauonderzoek 2024F200	Datum: 18-6-2024 Schaal: 1:10.000	Legende Plangebied (red outline) CAI (blue outline) AN en N (green outline) archeologienotas (green hatched) notas (black hatched) DHM in +m TAW (blue) 25,00m TAW (light blue) 30,00m TAW (medium blue) 35,00m TAW (yellow-green) 40,00m TAW (yellow) 45,00m TAW (orange) Waterlopen (blue line)	
	Datum: 18-6-2024 Schaal: 1:10.000				

Plan 18: Synthesepan: plangebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen met overzicht van de gekende CAI-waarden en de in acte genomen (archeologie)notas (digitaal; 1:250; 18-06-2024)

2.4 Besluit

2.4.1 Potentieel op kennisvermeerdering

Het potentieel op kennisvermeerdering wordt bepaald door de impact van de geplande werken af te wegen tegenover de archeologische verwachting:

- Geplande werken: parallel aan de huidige rijbaan, zal een nieuwe rijbaan voorzien worden. Wanneer deze nieuwe rijbaan aangelegd is, zullen nieuwe nutsleidingen voorzien worden en zal de bestaande rijbaan opgebroken worden. Daar waar de rijbaan opgebroken wordt, zal de Melsterbeek verbreed worden.
- Gekende verstoringen: in de bermen van de huidige rijbaan bevinden zich reeds tal van nutsleidingen. Zowel de huidige rijbaan als deze nutsleidingen zullen het bodemarchief allicht reeds verstoord hebben. De graad van verstoring is echter onbekend.
- Landschappelijk gezien ligt het plangebied in een overgangszone tussen een hoger gelegen deel in het landschap en een kleine beekvallei op een hoogte tussen + 27,8 en + 29,6 m TAW. De bodem binnen het plangebied bestaat uit een OE-bodem en een ON-bodem (kunstmatige grond), een (matig) natte tot matig droge zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont en een natte leembodem zonder profiel.
- Op basis van enkele historische kaarten en orthofoto's kan opgemerkt worden dat het plangebied al langere tijd in gebruik is als weg waarlangs de Melsterbeek parallel stroomt.
- In de nabije omgeving van het plangebied werd nog maar weinig archeologisch (voor)onderzoek uitgevoerd, waardoor er nog maar weinig kennis is van de streek. Er zijn slechts drie locaties gekend waar zich een Cisterciënzerinnenabdij uit de middeleeuwen en twee sites met walgracht uit de late middeleeuwen en nieuwe tijd bevonden. Desondanks was de regio wel aantrekkelijk voor de mens in het verleden waardoor er een algemene middelhoge verwachting vooropgesteld kan worden.

Concluderend kan dus gesteld worden dat ter hoogte van het voormalige klooster en ter hoogte van het tracé van de nieuwe rijbaan nog een algemene middelhoge verwachting is voor het aantreffen van archeologische waarden. Het kennisvermeerderingspotentieel ter hoogte van het tracé en ter hoogte van de verbreding van de Melsterbeek aan het voormalige klooster is bijgevolg dus hoog.

Ter hoogte van het tracé van het nieuwe fietspad en de rest van de verbreding van de Melsterbeek bevinden zich reeds bestaande verstoringen van de huidige rijbaan en nutsleidingen. Het kennisvermeerderingspotentieel in deze zones is bijgevolg erg laag.

2.4.2 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Op basis van het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek is er onvoldoende informatie over de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel kon onvoldoende bepaald worden. Volgens de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek²² is verder vooronderzoek aangewezen.

2.4.3 Keuze onderzoeksmethode

Tabel 4: Overzicht van de keuze onderzoeksmethode

METHODE	MOGELIJK	NUTTIG	SCHADELIJK	NOODZAKELIJK	MOTIVATIE
GEOFYSISCH ONDERZOEK	JA	NEE	NEE	NEE	GEZIEN HET FEIT DAT ER EEN GROTE KANS IS DAT EVENTUELE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN UIT GRONDSPOREN EN/OF VONDSTEN ZULLEN BESTAAN, ZULLEN DE RESULTATEN VAN EEN GEOFYSISCH ONDERZOEK - INDIEN ZE AL IETS OPLEVEREN - LASTIG TE INTERPRETEREN ZIJN EN ZAL EEN DEFINITIEVE INTERPRETATIE VAN DE GEGEVENS DIE DOOR EEN DERGELIJK ONDERZOEK KUNNEN WORDEN GEGENEREERD AFHANKELIJK ZIJN VAN EEN ONDERSTEUNENDE INGREEP IN DE BODEM.
VELDKARTERING	JA	NEE	NEE	NEE	HET TERREIN IS GROTENDEELS VERHARD EN BEGROEID MET GRAS EN STRUIKGEWAS. EEN VELDKARTERING IN EEN DERGELIJKE SITUATIE LEVERT GEEN RELEVANTE VONDSTEN OP.
LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK	JA	JA	NEE	JA	EEN LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK IS NOODZAKELIJK OM DE BODEMOPBOUW TE ACHTERHALEN, HET STEENTIJDPO TENTIEEL IN TE SCHATTEN EN DE DIEPTE VAN HET ARCHEOLOGISCH VLAK TE KUNNEN BEPALEN.

²² AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020 fig.3

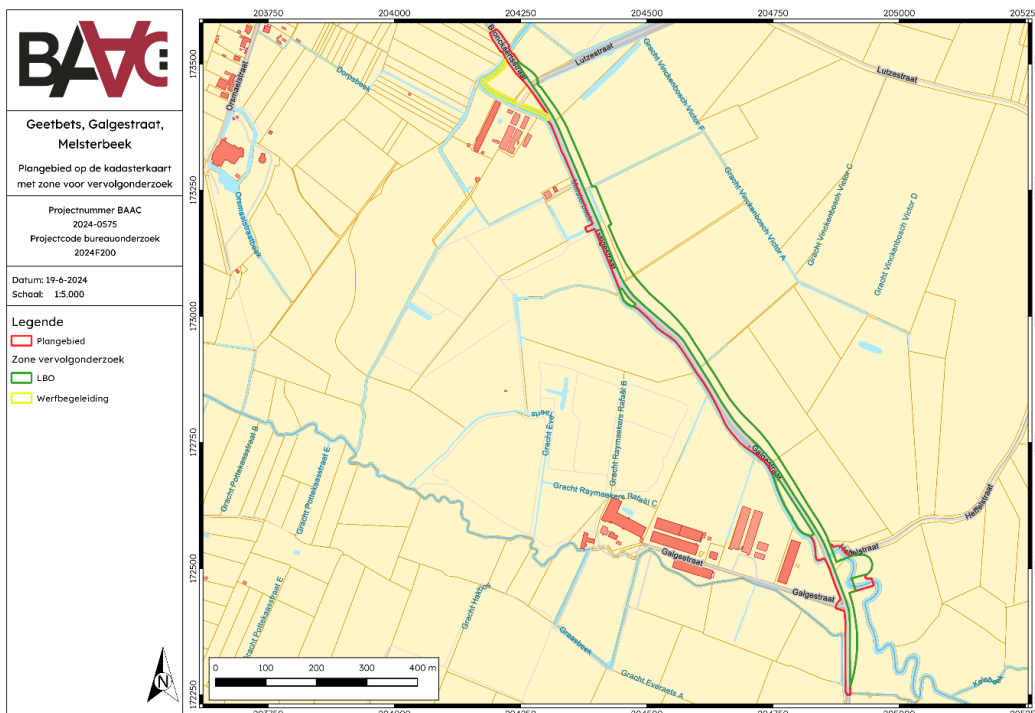
VERKENNEND/ WAARDEREND BOORONDERZOEK	JA	MSS	NEE	MSS	INDIEN HET LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK WIJST OP EEN INTACTE BODEM, IS ER EEN KANS DAT STEENTIJD BEWAARD IS BINNEN HET PLANGEBIED. OM DIT VERDER TE ONDERZOEKEN KUNNEN ARCHEOLOGISCHE BORINGEN NOODZAKELIJK ZIJN.
PROEFPUTTEN- ONDERZOEK STEENTIJD	JA	MSS	NEE	MSS	INDIEN HET LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK WIJST OP EEN INTACTE BODEM EN HET ARCHEOLOGISCH BOORONDERZOEK LITHISCHE ARTEFACTEN AAN HET LICHT BRACHT, KAN EEN PROEFPUTTENONDERZOEK IN KADER VAN STEENTIJDSITES NOODZAKELIJK ZIJN.
PROEFSLEUVEN/ PROEFPUTTEN ONDERZOEK	JA	MSS	NEE	MSS	INDIEN EEN ARCHEOLOGISCH RELEVANT NIVEAU BLIJKT AANWEZIG TE ZIJN BIJ LANDSCHAPPELIJKE BORINGEN IS EEN PROEFSLEUVENONDERZOEK DE MEEST GESCHIKTE METHODE OM DE OPENSTAANDE VRAGEN MET BETREKKING TOT SPORENSITES TE BEANTWOORDEN.
WERFBEGELEIDING	JA	JA	NEE	JA	AANGEZIEN EEN VOLWAARDIGE OPGRAVING NIET MOGELIJK IS DOOR DE TECHNISCHE UITVOERINGSWIJZE VAN DE GEPLANDE BODEMINGREEP, IS EEN WERFBEGELEIDING HIER DE MEEST AANGEWZEN METHODE OM DE OPENSTAANDE ONDERZOEKSVRAGEN TE BEANTWOORDEN.

In eerste instantie is een landschappelijk bodemonderzoek noodzakelijk binnen een deel van het plangebied. Bij dit onderzoek wordt de bodemopbouw bekeken, wordt achterhaald op welke diepte een archeologisch niveau gesitueerd is en in welke mate het bodemarchief al dan niet reeds verstoord is door eerdere structuren of activiteiten. Dit is essentieel om na te gaan of de geplande werken een bedreiging vormen voor potentieel aanwezige archeologische vondsten, sporen en structuren. Op basis van dit onderzoek zullen verdere onderzoeksmethoden bepaald worden. Indien het bodemarchief nog intact is, er een archeologisch niveau aanwezig is en de geplande werken dit niveau zullen verstoren, dient er vervolgonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden.

Daarnaast is ook een werfbegeleiding noodzakelijk binnen een deel van het plangebied. Aangezien een volwaardige opgraving hier niet mogelijk is door de technische uitvoeringswijze van de geplande bodemingrepen is een werfbegeleiding hier de meest geschikte methode om het kennispotentieel binnen het plangebied te staven. Daarnaast dient er ook rekening gehouden te worden met de waterrijke ondergrond waarvoor het niet mogelijk is om voorafgaand grondbemaling te plaatsen.

2.4.4 Afbakening onderzoeksterrein

De afbakening van het onderzoeksterrein voor het vervolgonderzoek, met name het landschappelijk bodemonderzoek en alles wat daaruit voortvloeit en de werfbegeleiding, werd bepaald aan de hand van de geplande werken, de gekende verstoringen en de archeologische verwachting. Op basis hiervan komen enkel onderstaande locaties in aanmerking voor vervolgonderzoek. In het gele gedeelte van het plangebied zal een werfbegeleiding uitgevoerd worden, in het groene gedeelte van het plangebied wordt gestart met het uitvoeren van een landschappelijk bodemonderzoek. Het overige deel van het plangebied wordt vrijgegeven voor de geplande werkzaamheden.

Plan 19: Plangebied met afbakening van de zone voor landschappelijk bodemonderzoek en werfbegeleiding (digitaal; 1:250; 19-06-2024)

3 Samenvatting

Naar aanleiding van de aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen ter hoogte van de Galgestraat en de Melsterbeek te Geetbets in de provincie Vlaams-Brabant heeft BAAC Vlaanderen een archeologienota opgesteld. Er werd enkel een bureauonderzoek uitgevoerd. Binnen het plangebied zal een nieuwe rijbaan en nieuwe nutsleidingen aangelegd worden. De huidige rijbaan zal opgebroken worden en de Melsterbeek die parallel aan deze rijbaan stroomt, zal verbreed worden.

Het doel van de archeologienota was het inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Na een uitgebreide bureaustudie waarbinnen historische, cartografische, geologische, geografische en bodemkundige bronnen werden onderzocht en teruggekoppeld aan het hedendaagse terreingebruik en de bouwplannen van de opdrachtgever, stelt BAAC Vlaanderen bvba vast dat er binnen een deel van het plangebied een algemene middelhoge verwachting is voor het aantreffen van archeologische waarden. Het overige gedeelte van het plangebied heeft een laag kennisvermeerderingspotentieel gezien de gekende verstoringen in dit gedeelte.

Verder onderzoek wordt bijgevolg geadviseerd binnen een deel van het plangebied. Om het kennisvermeerderingspotentieel in te schatten wordt enerzijds een landschappelijk bodemonderzoek en alles wat daaruit voortvloeit geadviseerd en anderzijds een werfbegeleiding. De uitvoering van deze onderzoeken wordt verder beschreven in het programma van maatregelen van deze archeologienota.

4 Lijsten

4.1 Figurenlijst

Figuur 1: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 17-06-2024).....	1
Figuur 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 17-06-2024).....	1
Figuur 3: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 17-06-2024).....	2
Figuur 4: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 17-06-2024).....	2
Figuur 5: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 17-06-2024).....	3
Figuur 6: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 17-06-2024).....	3
Figuur 7: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 17-06-2024).....	4
Figuur 8: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 17-06-2024).....	4
Figuur 9: Bestaande situatie binnen het plangebied.....	7
Figuur 10: Inplantingsplan toekomstige situatie (zie bijlagen).....	9
Figuur 11: Dwarsprofielen geplande werken (zie bijlagen).....	10
Figuur 12: Typedwarsprofielen (zie bijlagen).....	10
Figuur 13: Hoogteverloop terrein.....	17
Figuur 14: Kenmerken van de quartairgeologische kaart betreffende het plangebied.....	20

4.2 Plannenlijst

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (digitaal; 1:10.000; 17-06-2024).....	2
Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:250; 17-06-2024).....	1
Plan 3: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting op orthofoto (digitaal; 1:1; 17-06-2024).....	8
Plan 4: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) met waterwegen (digitaal; 1:250; 18-06-2024).....	15
Plan 5: Plangebied en hoogteverloop op het DHM (digitaal; 1:250; 18-06-2024).....	16
Plan 6: Plangebied op de tertiairgeologische kaart (digitaal; 1:50.000; 17-06-2024).....	18
Plan 7: Plangebied op de quartairgeologische kaart 1:50.000 (digitaal; 1:50.000; 17-06-2024).....	19
Plan 8: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen (digitaal; 1:20.000; 18-06-2024).....	21
Plan 9: Plangebied op de Villaretkaart (analoog; onbekend; 18-06-2024).....	25
Plan 10: Plangebied op de Ferrariskaart (analoog; 1:25.000; 18-06-2024).....	25
Plan 11: Plangebied op de Vandermaelenkaart (analoog; 1:20.000; 18-06-2024).....	26
Plan 12: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen (analoog; 1:2500; 18-06-2024).....	26
Plan 13: Plangebied op de Poppkaart (analoog; 1:1.250-1:7.500; 18-06-2024).....	27
Plan 14: Plangebied op de orthofoto van 1971 (digitaal; 1:1; 18-06-2024).....	28
Plan 15: Plangebied op de orthofoto van 1979-1990 (digitaal; 1:1; 18-06-2024).....	28
Plan 16: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart (digitaal; 1:250; 18-06-2024).....	31
Plan 17: Plangebied en omgeving op de kaart met in akte genomen (archeologie)nota's (digitaal; 1:250; 18-06-2024).....	33
Plan 18: Synthesepan: plangebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen met overzicht van de gekende CAI-waarden en de in akte genomen (archeologie)nota's (digitaal; 1:250; 18-06-2024).....	36
Plan 19: Plangebied met afbakening van de zone voor landschappelijk bodemonderzoek en werfbegeleiding (digitaal; 1:250; 19-06-2024).....	40

4.3 Tabellenlijst

Tabel 1: Overzicht geplande werken met bijhorende oppervlakte en verstoringsdiepte.....	11
---	----

Tabel 2: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.	30
Tabel 3: (Archeologie)nota's en/of eindverslagen in de regio.....	32
Tabel 4: Overzicht van de keuze onderzoeksmethode	38

5 Bibliografie

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020. Een beslissingsboom voor verplicht archeologisch vooronderzoek. Available at:
https://www.onroenderfgoed.be/assets/files/content/images/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2024a. Inventaris Onroerend Erfgoed. Gebieden Geen Archeologie. *Inventaris Onroerend Erfgoed*. Available at:
<https://inventaris.onroenderfgoed.be/aanduidingsobjecten?categorie=GGA>.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2024b. Loket onroerend erfgoed: archeologienota's, nota's en eindverslagen. Available at:
<https://loket.onroenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/goedgekeurd>.
- Anon, Geetbets. Available at: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Geetbets>.
- CAI, 2024. Centraal Archeologisch Inventaris. Available at: <http://cai.onroenderfgoed.be/>.
- DATABANK ONDERGROND VLAANDEREN, 2023. Portaal. Available at:
<https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/>.
- DEVILLE, T.; DE NUTTE, G. & HOUBRECHTS, S.; SIMONS, R., 2018. *Verdaelstraat 10-15 te Graven (gem. Geetbets). Archeologisch vooronderzoek. Condor Rapporten 442.*, Hasselt.
- DOV VLAANDEREN, 2022. Databank Ondergrond Vlaanderen, Quartair. Available at:
<https://www.dov.vlaanderen.be>.
- GEOPUNT VLAANDEREN, 2024. Catalogus. Available at: <https://www.geopunt.be/catalogus>.
- DE MOOR, G. & MOSTAERT, F., 1993. *Geomorfologische kaart van België 1:50000.*, Leuven.

6 Bijlagen

6.1 Inplantingsplannen en (type)dwarsprofielen van de geplande werken